

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

”Skräp” i skolan

- En undersökning om användningen av skräp som material i slöjd- och bildämnet

Anna Andreasson och Stina Aronsson

Slöjd/Bild/LAU 350

Handledare: Tarja Häikiö

Examinator: Cecilia Häggström

Rapportnummer: VT07- 6030-06

ABSTRACT

Titel: ”Skräp” i skolan

– En undersökning om användningen av skräp som material i slöjd- och bildämnet

Författare: Stina Aronsson och Anna Andreasson

Typ av arbete: Examensarbete 10 p

Tidpunkt: Vårterminen 2007

Program: Lärarprogrammet, Göteborgs universitet

Kurs: LAU 350

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Tarja Häikiö

Examinator: Fil. Dr. Cecilia Häggström

Rapportnummer: VT07- 6030-06

Nyckelord: skräp, slöjd, bild, konst, miljö, kreativt skapande

Syftet med detta arbete är att undersöka skräp som ett möjligt material och för kreativt skapande bildämnet i slöjdämnet. Metoder för arbetet har varit: litteraturstudier, enkätundersökning och undersökning av fältet.

Resultatet av vår undersökning har visat att skräp som material används i skolan både i slöjd och bildämnet, men materialet används på olika sätt i de olika ämnena. Inom bildämnet används skräp såsom förpackningar och vardagssopor mest, medan man i slöjdämnet använder sig mer av återanvändning av möbler eller kläder. Gemensamt för de flesta lärarna i vår undersökning är att de använder sig av skräp på grund av miljöaspekten. Övervägande största delen av lärarna är positivt inställda till användandet av skräp. Vi kan också se att eleverna visar en stor entusiasm när de arbetar med skräp och att de har lätt för att komma på vad de skall göra med skräpet.

Förord

Efter att ha genomfört detta examensarbete vet vi att det finns många slöjd- och bildlärare ute i landet som är intresserade av att jobba med materialet skräp. Vi har skickat ut enkäter med frågor om användandet av skräp till lärare i slöjd och bild över hela landet. Gensvaret har varit övervägande positivt till skräpanvändandets fördel. Vi vill passa på att tacka dessa lärare som tagit sig tid att svara på vår enkät. Vi vill också rikta ett tack till Åsa Olsson, lärare i bild och svenska på en 6-9 skola i Göteborg. Åsa gjorde det möjligt för oss att se hur elever arbetar med materialet. Sist men inte minst vill vi tacka de elever som ställt upp på att bli studerade. Utan alla dessa människor skulle vi inte ha något arbete.
Tack!

Göteborg 24 maj 2007

Anna Andreasson och Stina Aronsson

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
Förord.....	3
Innehållsförteckning	4
1. INLEDNING.....	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Definition av vad vi menar med skräp	1
1.3. Syfte och frågeställning.....	2
1.4. Kortfattad metod	2
2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TEORIANKNYTNING	3
2.1. Slöjdhistoria	3
2.2. Bildhistoria	4
2.3. Användandet av skräp genom historien	6
2.4. Användandet av skräp idag	8
2.5. Vetenskaplig teori inom ämnet	9
2.5.1. Konstteori	9
2.5.2. Teorier om kunskap och lärande	11
2.6. Bild av hur det ser ut i skolan idag	14
2.7. Miljöaspekten	15
3. UNDERSÖKNINGEN	17
3.1. Enkät.....	17
3.1.1. Hur vi gick tillväga med enkäten?.....	17
3.1.2. Faktorer som kan påverka undersökningen.....	17
3.1.3. Sammanställning av enkätsvaren	18
3.2. Klassrumsstudie	20
3.2.1. Hur vi gick till väga.....	20
3.2.2. Faktorer som kan påverka undersökningen.....	20
3.2.3. Redovisning av klassrumsstudien	20
4. RESULTATREDOVISNING.....	26
4.1. Materialets användningsområden inom slöjd och bild.....	26
4.2. Den kreativa processen och skräp som inspiration	26
4.3. Miljöaspekter.....	28
4.4. Slutdiskussion.....	28
REFERENSER	30
BILDFÖRTECKNING	31

Bilaga 1 Enkät

Bilaga 2 Brev till föräldrar

Bilaga 3 Enkätresultat

Bilaga 4 Protokoll

1. INLEDNING

I vårt examensarbete har vi valt att skriva om hur man kan jobba med återanvändning av material inom slöjd- och bildämnet. Detta ligger också i linje med slöjdens kursplan där medvetenheten kring resurshushållning och vikten av nytänkande och nyskapande finns med.¹ I bildämnets kursplan står det att eleverna skall kunna framställa bild och form med hjälp av moderna metoder och tekniker.²

Vi har valt att använda ordet ”skräp” i vår uppsats då vi vill att läsarens tankar inte ska fästas endast mot ekologi som vi tror skulle kunna vara fallet om vi valt ett ord som ”återanvändbara material”. Vi menar att man kan använda sig av något som vi idag ”bara” ser som skräp.

1.1. Bakgrund

Varje dag lämnar vi ifrån oss en mängd olika slags skräp. Vi slänger soppor fulla med tomma förpackningar, plast, papper och annat som vi inte längre vill ha kvar eller behöver. Vi skänker gamla kläder och möbler till second hand affärer. Lästa tidningar och glasburkar lämnar vi kanske till återvinningen.

Vi ser skräpet som vi lämnar ifrån oss som ett möjligt kreativt material inom bild- och slöjdämnet. Vi tror att skräp kan vara bra inspiration till att börja arbeta inom bild- och slöjdämnet. I vårt arbete vill vi undersöka hur skräp kan användas som material i ämnena slöjd och bild. Dessutom har vi gjort en enkätundersökning för att få mer information om lärares förhållningssätt till användandet av materialet skräp i undervisningen. Vi vill också se hur man kan använda sig av skräp genom att se hur eleverna i en klass väljer att arbeta med materialet.

1.2. Definition av vad vi menar med skräp

Det finns flera olika sorters skräp och vi har här försökt att dela upp skräpet i olika undergrupper. Gemensamt för alla är att de är saker som folk brukar eller hade tänkt slänga.

Skrot

Allt som du kan hitta på en skrot: Metallskrot, järnrör, bildelar, elektronik, kretskort, kablar, lastpallar och bildäck,

Vardagssopor

Det vi brukar slänga i soporna eller återvinningen: Förpackningar och förpackningsmaterial, matrester, vissna krukväxter, blöjor, plastpåsar och trasiga kläder.

Second hand

Det vi brukar skänka till ”loppis” eller second hand: Gamla kläder, möbler, böcker, husgeråd och prydnadsföremål

1.3. Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att utforska hur man kan jobba med den kreativa processen utifrån användningen av skräp som material i skolämnena slöjd och bild. Vi vill undersöka användandet av skräp som grundmaterial men också som inspirationsmaterial till skapande arbete inom skolämnena slöjd och bild. En aspekt av arbetet är också kopplingen till hållbar utveckling då användningen av återanvändbart material står i fokus.

- Används materialet skräp idag inom ämnena bild och slöjd, i så fall hur?
- Vilka likheter och skillnader kan man se mellan hur de olika ämnena bild och slöjd använder sig av materialet skräp?
- Bidrar materialet skräp till att eleverna lättare kan komma på nya idéer till kreativt arbete inom slöjd och bildämnet?
- Vilka miljöaspekter kan man lägga på arbete med skräp som material i slöjd och bildämnet?

1.4. Kortfattad metod

För att få en inblick i vårt uppsatsämne har vi fördjupat oss i viss litteratur som litteratur om våra respektive ämnesområden, om skräp, om enkät som mätinstrument och litteratur inom konst och kunskapsteori. För att ta reda på hur användningen av skräp ser ut på skolorna i Sverige skickade vi ut en enkät till slöjdlärare och bildlärare. Enkäten skickades ut till två skolor i varje län för att vi ville få en någorlunda bra representation av hela Sverige. För att kunna undersöka hur elever arbetar med materialet ”skräp” valde vi att besöka en skola i Västra Götalands län och observera deras lektion med skräp. Under besöket på fältet användes deltagande observation som metod. Vi använde oss av fotografering för att kunna dokumentera elevernas arbeten.

2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TEORIANKNYTNING

För att få förståelse för hur olika sorters material har använts i slöjd- och bildämnet har vi valt att genomföra en historisk tillbakablick i våra avsnitt *Slöjdhistoria* och *Bildhistoria*. Vidare har vi skrivit ett stycke om hur olika sorters material, också här anknutna till skräp, har kommit in i konsthistorien, *Användandet av skräp genom konsten*. I vår litteraturgenomgång tar vi också upp under rubriken, *Användandet av skräp idag*, hur samtida konstnärer och konsthantverkare använder sig av skräp i sin konst och hur skolor i olika projekt valt att arbeta med skräp. Vi har också valt att ta upp konst och kunskapsteorier i styckena, *Konstteori* och *Teorier om kunskap och lärande*. Där efter följer ett stycke om *Bild av hur det ser ut i skolan idag*, om hur eleverna uppfattar skolämnena slöjd och bild. Sist i kapitlet kommer ett stycke om *Miljöaspekten*.

2.1. Slöjdhistoria

Ordet *slöjd* har sitt ursprung i orden *slöghp* och *slögher* som betyder slughet, flitighet, skicklighet, kunnighet, klokhet, händig, flink, hantverksskicklig, konstfärdig, förfaren, skicklig, fyndig och påhittig.³ ”Handens arbete är den gemensamma nämnaren för slöjden, oavsett redskap, material och kön”.⁴ Slöjdföremål har från början varit sådana föremål som man behövde i hemmet eller den närmaste kretsen och man tillverkade föremål till hushållet eller gården. Man försökte i största möjliga mån laga det som gått sönder eller återanvända materialet till något nytt, ett exempel på detta är tras mattorna där grundtanken är att göra nytt av gammalt. Trasmattorna gjordes främst av gamla kläder eller lakan som slitits ut. På samma sätt gjordes lapptäcken till överkast eller filter, en metod där småbitar som blivit över används från resttyger.⁵ I en familj lärde sig barnen slöjdens traditioner genom att vara med i de vuxnas sysslor. Flickorna lärde sig att sticka, sy, stoppa, ändra och ta till vara hemmet material. Pojkarna följde pappan som tillverkade till exempel möbler och arbetsredskap till hemmet och på det viset lärde pojkarna sig de manliga slöjdtraditionerna.⁶ Man ägnade sig ofta åt detta arbete på vintern då det fanns tid ifrån åkerarbetet. Den som var speciellt duktig i slöjdande kunde bli saluslöjdare genom att sälja till andra som beställde av honom. Man brukade skilja mellan saluslöjd och husbehovsslöjd och hantverk och hemslöjd.⁷ Denna skillnad skulle också bli en skillnad mellan den manliga och den kvinnliga hemslöjden, som tog olika vägar. Männens slöjdande professionaliserades till hantverksyrken och skrän där männen kunde få betalt för sitt arbete, medan kvinnors hemslöjd hamnade utanför offentligheten och blev en obetald syssla som stannade i hemmet.⁸ Fram till slutet av 1800-talet då industriproduktionen tog fart fanns det ett stort värde i husbehovsslöjdande. När detta inte längre gav inkomst till hushållet och det inte var nödvändigt att producera allt själv hamnade slöjdandet i skymundan. För att bevara slöjdtraditionerna stödde Hemslöjdsrörelsen, Handarbetets vänner och hushållningssällskapen undervisning i slöjd i olika former.⁹ Hemslöjdsrörelsen såg som sin främsta uppgift att föra gamla slöjdtraditioner vidare. Man ville med slöjden förändra folkskolans undervisning till att bli mer praktiskt inriktad, man såg också slöjden som ett ämne där man kunde utveckla kreativitet och fantasi.¹⁰

Otto Salomon (1849-1907) har varit viktig för slöjdens införande såväl i svensk som i internationell skola. Enligt Svensson är han den internationellt mest kända svenska

pedagogen.¹¹ År 1874 startade han en utbildning för slöjdlärare på Nääs utanför Göteborg. Där användes Nääs-systemet, ett system som bygger på en uppsättning slöjdvöningar och slöjdmodeller där svårighetsgraden ökade och slöjdföremålen blev allt mer komplexa.¹² Salomons grundidéer kom i skymundan då hans system kritiserades av Maria Nordenfelt som istället för Nääs-systemet införde övningsserier som skulle anpassas efter elevernas intressen och förutsättningar.¹³ Denna metod använde hon på Nordenfeltska skolan i Göteborg som hon grundade 1890.

I början av 1900-talet undervisades slöjd i någon form på de flesta skolor i Sverige, men först 1955 blev ämnet obligatoriskt i folkskolans utbildning. Redan 1955 ger styrdokumenten ämnet en gemensam målbeskrivning för hela slöjdämnet.¹⁴ Man skilde dock mellan gosslöjd och flickslöjd, vilket i praktiken gjorde att slöjden var ett delat ämne. Flickslöjd sades ha ett praktiskt värde och ekonomisk nytta, pojkslöjd däremot motiverades med moralföstran och personlighetsutveckling.¹⁵ År 1962 då grundskolan infördes kunde både pojkar och flickor delta i både textilslöjd och trä- och metallslöjd, detta var dock inte vanligt. Först i 1969 års läroplan blev båda slöjdarterna obligatoriska ämnen för både pojkar och flickor i årskurs 3-6. I nuvarande läroplanen, Lpo 94, har slöjdämnets indelning i olika materialområden tonats ner, och man använder sig istället av den gemensamma beteckningen slöjd.¹⁶ Det finns fortfarande en pågående debatt kring om slöjd skall ses som ett ämne. Slöjdlärarseminariet i Linköping startades 1960, skolan startades därmed nio år innan ämnet blev obligatoriskt för både pojkar och flickor. År 1987 startades lärarutbildning med inriktning slöjd (båda slöjdarterna) vid Göteborgs universitet. I Linköping utbildas fortfarande textilslöjdslärare respektive trä- och metallslöjdslärare.¹⁷

Avsnittet ovan ger en bild av slöjdens utveckling till ett skolämne. Texten beskriver hur olika sorters material användes. Hur viktigt det var att försöka ta vara på tygspill och uttjänta kläder för att återigen ge dem en funktion. Tidigt har slöjdämnet tagit tillvara på de olika sorters material som vi idag oftast kastar.

2.2. Bildhistoria

På tidigt 1800-tal började ämnet teckning att etableras inom skolundervisningen. Tidigare hade teckningsundervisning främst förekommit för elever vid konstutbildningar och rit-tekniska utbildningar. Nu skulle teckning bli ett skolämne för de stora massorna. Från att ha fungerat som individuell undervisning skulle nu läraren utbilda hela klasser. Det var stora klasser, ofta små salar och begränsade resurser avseende undervisningsmaterial. För att försöka hålla nere kostnaderna anställdes ofta utbildade lärare. Olika undervisningsmetoder utvecklades för att underlätta för dessa utbildade lärare. Viktigt var att läraren skulle kunde upprätthålla kontroll i klassrummet.¹⁸

Under 1800-talet och långt in på 1900-talet så var de tyskspråkiga länderna i Europa det område vars idéer om utbildning och undervisning exporterades till Sverige. Även skolämnet teckning påverkades av dessa strömningar.¹⁹ Pedagogen Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) utvecklade en speciell metod för teckningsundervisningen. I korthet gick metoden ut på att läraren ritade på tavlan och att eleverna skulle rita efter lärarens instruktioner. Det som lärdes ut var framförallt att rita rätta linjer och kurvlinjer. Eleverna hade inga hjälpmedel som linjaler och tilläts inte heller rita något utöver lärarens instruktioner.²⁰ Denna metod var en form av "elementariseringsprincip – att i undervisningen gå från det enkla till det sammansatta".²¹ Så småningom utvecklades undervisningen till att också involvera

avbildningen av enklare naturföremål, dock efter att eleven redan genomgått de mer grundläggande ritövningarna.²²

Snart växte det fram en lärarkår av teckningslärare. Deras ställning var länge svag och de fick arbeta för att förbättra både ämnets och deras egen position.²³ Nästa tydliga undervisningsmetod kan härledas till Adolf Stuhlmann (1838-1924). Enligt honom skulle eleverna teckna på rutpapper för att läras sig att avbilda figurer efter lärarens instruktioner.²⁴ Så småningom skulle eleverna kunna teckna helt utan hjälp av rutat papper eller punkter. Fortfarande var alltså "den auktoritära metodiken" styrande inom teckningsutbildningen.²⁵

Under slutet av 1800-talet kom diskussionen om *smakfostran*. Denna nya term hör troligen ihop med "den process där hantverk och hemslojd får ge vika för den industriella produktion och de socialisationsproblem, i form av konsumentkvalificering, som då uppstår".²⁶ Man försökte nu medvetet göra skolan mer estetisk tilltalande och även utbilda eleverna i *estetisk fostran*.²⁷

Konstnärerna vid 1800-talets slut letade efter ny inspiration inom konsten. Naiv och primitiv konst kom att uppmärksammas och således också barnteckningen.²⁸ 1930-talets teckningsundervisning innebar en förskjutning från *färdighetsträning* till *konstfostran*. Samtidigt som man upphöjde barnteckningen så gav man vissa restriktioner. Som att barnen inte skulle lära sig att kopiera och man ville begränsa inflytandet utifrån, från exempelvis bio, tidningar och affischer. Man ville inte påverka barnens synintryck negativt och försvåra för den "äktaste gestaltningen".²⁹

Herbert Reads bok *Education through art* kom att påverka 1940- och 50-talets teckningsundervisning. Barnteckningar kopplades ihop med barnets personlighetstyp för att kunna avgöra vilken uttrycksmetod eller stil som var lämpligast för barnet.³⁰ *Det fria skapandet* är den andra fasen efter *den auktoritära metodiken*.³¹ Modernismen påverkade undervisningen till "det fria skapandet" som kom att prägla ämnet under lång tid. Inte längre räckte det med att använda papper, pennor och kriter. Materialen som användes i ämnet kom att förändras, en mängd nya tekniker och material infördes.³²

På 1960- och 1970-talet infördes konsumentfostran genom exempelvis bildanalys men också filmkunskap, miljökunskap och estetisk nutidsorientering.³³ Eleverna skulle få kännedom om och utveckla kritik mot kommersialismen. Den senaste fasen av bildämnets utveckling präglades av en sammanblandning av "reflexion och kreativitet som utöver bildskapande också kräver studier såväl som bildskapande inom olika genrer".³⁴

I samband med Lgr 80 byter ämnet namn till Bild. Kursplanen för bild i grundskolan beskriver ämnets material knapphändigt. Det står att elevens i slutet av årskurs 5 skall "kunna framställa bilder med hjälp av olika redskap och tekniker". I slutet av årskurs 9 skall eleven "ha förmåga att se och framställa bilder och former med hjälp av traditionella och moderna metoder och tekniker".³⁵

Den nationella utvärderingen NU-03 från 2004-2005 menar att bild och andra estetiska ämnen har en inriktning mot traditionella konstarter och traditionellt hantverk istället för att vidga ämnena mot ett större socialt och kulturellt perspektiv, med områden som samhälle, samtid, mediering och identitet.³⁶ Skolverkets MÅS-projekt³⁷ visar att kursplanerna i bild och slöjd har rester från äldre tiders idéer som grundar sig i ämnenas historia. Många av dessa gamla synsätt präglar fortfarande ämnena.³⁸

Texten om bildhistorien går igenom hur teckning/bild kom att bli ett skolämne. Vilka idéer som präglade undervisningen och därigenom också det material som användes. Hur ämnet utvecklades från att vara väldigt lärarstyrt till att bli ett *fritt* ämne där många olika tekniker och material används.

2.3. Användandet av skräp genom historien

Det tidiga 1900-talets omvälvelser kom att påverka alla i samhället och också den tidens konstnärer. Det var en tid av spännande upptäckter, nya sätt att tänka inom områden som teknik, ekonomi, politik och vetenskap. Genom forskning kunde nya material framställas, industrin började med massproduktion, framsteg inom läkarvetenskapen, kemi och teknologi gjorde att många människor fick en ny syn på livet.³⁹

Konstnärerna vid den tiden blev både uppfyllda av optimism och förtvivlan av tidsandan.⁴⁰ Konsten under tidigt 1900-tal kännetecknas av ett flertal mer eller mindre stora inriktningar eller grupper. Expressionism, Fauvism, Die Blaue Reiter och Kubism är några av dessa. Den sistnämnda konstriktnings frontfigurer var Pablo Picasso (1881-1973) och Georges Braque (1882-1963).⁴¹

År 1912 trädde kubismen in i faser, syntetisk kubism när Picasso skapade collage i sin målning *Still Life with Chair-Caning*. Picasso infogade en vaxduk föreställande en bit rotting. Målningen var också inramad av ett rep. På detta sätt utmanade Picasso betraktarens syn på vad som är "verkligt".⁴² Collaget blev en metod för att infoga ett budskap i verket. Det var också en attack mot de konstnärliga konventioner och kritik mot samhället, kubismen kopplades ihop med politik och kom att påverka även utanför konstvärlden.⁴³ För första gången infogades massproducerade material i konsten. Picasso och Braque fortsatte utvecklingen med collage. De använde sig av vardagsmaterial såsom tidningar, färgat eller ofärgat papper, snöre och kartong. Även skulpturer kom att byggas upp med dessa material.⁴⁴

Dadaism uppkom som reaktion mot kriget som de såg som ett vansinne. Vägen till räddning var enligt dem genom politisk anarki. Den mest uppmärksammade dadaisten var Marcel Duchamp (1887-1968). År 1913 ställde han ut sina "ready-mades". Det handlade om vanliga massproducerade föremål som han ställde ut som konst. *Fontän* var en av dessa verk, i själva verket var det en urinoar, som han skrivit en signatur på i form av pseudonym.⁴⁵ Verket *Fontän* avvisades från salongen i New York med motiveringen att det inte var något konstverk.⁴⁶

Duchamps ready-mades liknade inte konventionella konstobjekt. Lars Vilks menar i sin bok *Konstteori* att Duchamp visar konsten som icke-estetisk. När betraktarna såg föremålen var det deras estetiska inställning som inte överensstämde med föremålen de såg.⁴⁷ Duchamps konst skapade ett ifrågasättande om vad som är konst eller inte.⁴⁸ Hans ready-mades blev utgångspunkt för samtidskonsten och Duchamp kom att bli något en förebild inom konstvärlden.⁴⁹ Samtidigt menade vissa att konsten "förstördes" av Duchamp: skulle *Fontän* vara konst så skulle det "grundläggande tänkandet" om konst inte längre gälla. Frågan väcktes också om en konstnär kan skapa något som inte anses vara konst.⁵⁰

Kurt Schwitters (1887-1948), medlem i tyska dada-rörelsen skapade enligt Kleiner och Mamiya: "the visual poetry of rubbish".⁵¹ Han letade bland människors sopor för att finna

material till sina konstverk. Både Duchamp och Schwitters lyckades höja statusen för skräp genom att göra det till konst.

I efterdyningen av andra världskriget skapades en mängd olika konstriktningar och nya sätt att arbeta för konstnärerna. En av de inriktningar/grupper var popkonsten, som började i England under tidigt 1950-tal. Deras konst var grundad i dess samtids stadskultur och refererade till kultur, film, musik, reklam etc. Richard Hamilton (1922-) var en av gruppens medlemmar och var intresserad av Duchamps idéer. Han skapade ett collage genom att infoga bilder från sin samtids kultur⁵² Popkonsten blev snart mest populär i USA, med dess stora konsumentkultur. Konstnären Robert Rauschenberg (1925-) använde sig av tyg, metall, kartong, tidningspapper, foton, trä, speglar och en uppstoppad fågel i sitt verk *Canyon* från 1959. Detta verk var en målning och en skulptur, denna form kom att kallas combines, en form av assemblage. Det vill säga konst skapad av och med redan existerande föremål och ofta i kombination med måleri⁵³

Andy Warhol (1928-1987) popkonstnär, målade av massproducerade varor, såsom Coca-cola flaskor och Campbells soppburkar. Ytterligare popkonstnärer har valt att arbeta med den amerikanska konsumentkulturen, genom att avbilda vanliga vardagsvaror.⁵⁴

Inom superrealismen finns Duane Hanson (1925-1996) och hans verk *Supermarket Shopper* från 1970. Det är en skulptur föreställandes en kvinna med sin shoppingvagn, full med varor.⁵⁵

Under 1980-talet fortsatte Jeff Koons (1955-) i Duchamps och Warhols anda, genom att bland annat ställa ut dammsugare som konstverk. Även idag fortsätter han med sin konst som refererar till konsumtionsvaror och föremål som finns i den amerikanska medelklassens hem.⁵⁶

Konstnärer har alltid varit snabba med att utnyttja nya medier och ny teknik i sin konst. I samtidskonsten är det vanligt att konstnärer använder sig av tidsbaserade medier.⁵⁷ De senaste åren har fler och fler konstnärer valt att arbeta med samhälleliga strukturer och processer. Där deras främsta syfte inte varit att producera konst. Exempel är en konstnär som väljer att arbeta ihop med en kommun eller att arbeta ihop med en forskare. Istället för att konstnären gör ett verk över hur samhället ser ut så gör konstnären något konkret för att förändra samhället inifrån istället för utifrån.⁵⁸

Texten om *användandet av skräp genom historien* vill visa hur det under 1900-talet infördes nya material i konsten. Det skedde då stora förändringar inom konstens material, tidigare var det oljefärg, blyerts, tusch, krita och akvarell som var konstnärernas material. Inte bara materialen förändrades utan också konstnärernas motiv. Avsnittet vill också visa hur konstvärlden reagerade mot de nya materialen och nya motiven.

Vi vill visa med avsnittet att konstens material har förändrats och att skräp nu är en del av konsthistorien och tillhör många konstnärers/konsthantverkares material. Skolämnerna som slöjd och bild påverkas av konsthistorien och samtida konstnärer/konsthantverkare verk.

2.4. Användandet av skräp idag

När vi sökt på Internet har vi funnit flera länkar till skolor som arbetar med ”skräp” som material. Det är dock mycket som är gammalt. På Internetplatsen *Håll Sverige rent* finns en sida med överskriften ”Arbeta med skräp i skolan” sidan vill uppmuntra skolor att jobba kring temat nedskräpning och återanvändning och återvinning. De ger förslag till aktiviteter som man kan göra på skolan och ett av förslagen är: ”Gör skräpskulpturer av skräp eleverna själva har samlat in från närområdet och bjud in föräldrarna på vernissage.”⁵⁹

På Hällingsjö skola har man bett föräldrar att ta med sig skräp till skolan för att eleverna sedan ska kunna bygga olika byggnadsverk i världen av dem. Det blev sedan utställning för föräldrarna.⁶⁰ Även lärarna har jobbat med detta på olika fortbildningskurser. Här är ett utdrag ur Dalarnas tidning från den 19 maj 2005. Rubrik: ”Lärare gör konst av skräp”.

Det bankades och hamrades igår i slöjdsalarna i forssängskolan. Trots att det fortfarande är sommarlov. Det var slöjdlärare från hela Borlänge som provade skräpslöjd. Anna-Frida Hellberg jobbar vanligen som träslöjdlärare på kvarnsvedens skola. I går gjorde hon en ljuskrona av byggband.

– Först får man en idé, sedan ska man förstå hur man ska göra. Men nu har jag kommit igång. Jag har redan skurit mig i fingrarna två gånger, säger hon och skrattar. Det var 25 trä-, metall- och textillärare som samlades igår för en gemensam fortbildning. De får prova på att slöjda i plåt, så kallad återbruksslöjd. (Andersson, M., 2005)⁶¹

På Sätergläntans hemslöjdens gård finns kurser i Återbruksslöjd i plåt.

Kursbeskrivning

Återbruka konservburkar till personligt utformade föremål, t.ex. lyktor, smycken, skålar, lampetter, vindflöjlar. Eftersom kursen går när sommaren är som vackrast kanske vi inspireras till att slöjda i plåtföremål för trädgården! Lärare på kursen är formgivaren Barbro Fagerlind som även undervisar i teckning på våra läsårsutbildningar. Själv inspirerades hon till att återbruka plåt efter en resa till Brasilien. Barbros egna arbeten är funktionella, annorlunda och humoristiska.⁶²

Hantverkare som jobbar med skräp är bland andra *Möbelakrobaterna*, som bygger möbler av olika sorters skrot. De använder traktorsitsar, bildelar, badkar, kedjeskydd och mycket annat för att skapa funktionella möbler.⁶³

Maria Lewis gör konst och smycken av återvunnet skräp såsom halsband, brudkronor broscher av bland annat skrivmaskindelar, konservburk, optiska linser Hon gillar att arbeta med återvunnet material eftersom det redan har en historia. Maria blandar det återvunna materialet med gummi och olika metaller.⁶⁴

HA schults har gjort en utställning med skulpturer av människor i normal storlek bestående endast av skräp. *Trash People* består av hela 1000 skulpturer och de ställs ut på olika platser där de uppmärksammas bland annat har de ställts ut längs kinesiska muren.⁶⁵

Att skräp används inom skolan märks genom våra eftersökningar på Internet, men också att många samtida konstnärer och konsthantverkare använder sig av skräp. Avsnittet ovan beskriver något av användandet av skräp idag, exempel både från Sverige och från andra platser i världen.

2.5. Vetenskaplig teori inom ämnet

Vi har valt att dela upp denna kapiteltext på följande sätt. Avsnittet *Konstteori* beskriver olika teorier om konst, sätt att se på konst. Vi vill se om det går att koppla materialet skräp till konstteori. Det är ett material som inte traditionellt används inom konsten men i takt med att konsten har förändrats så har materialet blivit accepterat, åtminstone inom vissa av konstteoriens områden. Texten nedan förtydligar denna problematik genom att beskriva olika konstuppfattningar, smakbegrepp, visuella kontra idémässiga verk och vad som ses som kännetecknande för den postmoderna konsten.

Avsnittet *Teorier om kunskap och lärande* följer efter konstteorin. Slöjd och bildämnet tillhör båda kunskapsområden som till stor del är praktiskt. Det finns många teoretiska inslag, men den praktiskt kunskapen är övervägande. Vi ville därför i vårt uppsatsämne anknyta teorier om kunskap och lärande som berör våra praktisk-estetiska ämnen. Texten tar upp skillnader mellan teoretiska kunskapssyner och praktiska, tyst och levande kunskap, om handlandet och dialogen, förhållandet mellan mästare och lärling, återskapande och slutligen förfogandekunskap och orienteringskunskap.

2.5.1. Konstteori

Konstuppfattningar

Lars Vilks beskriver konstbegreppet i sin bok, *Konstteori – kameler går på vatten*. Konstvärlden menar han kan delas upp utifrån olika slags konstuppfattningar. Den institutionella konstteorin innebär att det är konstvärlden som bestämmer vad som är konst.⁶⁶ Vilks vill inte att vi ser konstvärlden som en elit, där bara vissa får bestämma om vad konst är. Vem som helst kan ha en uppfattning om vad konst är. Dock inte sagt att man skall godkänna en *felaktig* bild av konst. Bara för att Duchamp utnämnde *en* flasktorkare till konst så är inte alla flasktorkare konstverk.

Den bredaste konstuppfattningen är att konst är något vackert. Att konsten är föreställande och uppvisar hög teknisk skicklighet. Enligt detta synsätt kan även *vackra objekt* ses som konstföremål och man kopplar ihop konst med smak. Denna konstsyn riktar sig traditionellt mot den stora allmänheten.⁶⁷ Vilks beskriver ytterligare konstuppfattningar. Nästa uppfattning är sammanbunden med 1800-talet då man ville fånga in det speciella med bildkonsten. *Visualiteten* skulle vara det speciella med konsten.⁶⁸ Modernismen kännetecknas av att det finns en *estetisk princip* som går över det idealsköna och det harmoniska. Denna princip riktar sig mot något annat och gör det möjligt att markera gränser mot estetiska objekt och konsthantverk. Det krävs mycket kunskap för att förstå denna del av konstvärlden något Vilks menar gör det svårt för den stora publiken att hänga med.⁶⁹

Konstupplevelsen

Det är själva konstupplevelsen som bekräftar att det i konsten finns något speciell. Denna estetiska upplevelse för betraktaren menar Vilks skall vara ändamålslös men på ett högt plan värdefull. Kanske uppstod den estetiska upplevelsen i samband med det moderna konstbegreppet. Medan upplevelsen av skönhet går längre tillbaks i tiden och går att koppla till smakbegreppet.⁷⁰ Samtidigt menar Vilks att den estetiska upplevelsen inte är identisk med konstupplevelsen. Men att den estetiska upplevelsen är en viktig aspekt av konsten, dock ligger inte konstens identitet i den estetiska upplevelsen.⁷¹ Om en betraktare saknar kunskaper blir konstupplevelsen bristfällig. Betraktaren har då svårt att klargöra vad han/hon upplevt.

Vilks menar att alla ändå har åtminstone lite kunskap om konst och därför också upplever *något*, men bristen på djupare kunskaper gör att kommentarerna kring konstupplevelsen blir liknande, ”man kan se vad det är”, ” för mig är konst vackra saker”.⁷²

Smaken

Smaken är ”det yttersta kriteriet för den goda konsten”.⁷³ Vad som ses som den goda smaken är skiftande. Konstvärlden föredrar viss typ av konst vid vissa tidpunkter.⁷⁴ Vilks menar att konsten i sista hand handlar om något som inte kan omfattas av teorin. Det är här smaken överlevt. Vilks menar att det skapas ett *innehåll* i konsten som bekräftar att det i konsten finns ett speciellt *djup*.⁷⁵

Postmodern konst

Konsten i den postmoderna tiden kännetecknas av att den klassiska estetiken oftast är utesluten. Istället arbetar konstnärer med olika sorters problematik. Det kan vara kvinnan som objekt, döden, sexualitet, kroppsideal, språk, kitsch och så vidare. Verken handlar ofta om konstens funktioner, konstens värde men också om det visuella. Det visuella handlar inte längre idag om det speciella värdet som tidigare sågs som konstens kärna. Istället är innehållet i fokus.⁷⁶ Vilks menar att konsten efter modernismen framför allt präglas av upplysningsprojekt. Att konstnären vill granska företeelser i omvärlden, dock inte knuten till att skapa en bättre värld på samma sätt som tidigare.⁷⁷ Sen tar Vilks upp utställningen *Rites of Passage – Art for the End of the Century* på Tate Gallery i London. Här betonar konstnären sin roll som en ”färjekarl”, en som hjälper människorna undan svåra hinder, med fokus på konstnärens sociala betydelse.⁷⁸

Det visuella

Vilks jämför Cézannes målningar med Robert Smithsons idéverk, *Spiral Jetty*.⁷⁹ Han vill visa att finns en skillnad när det gäller visualitet. Värdet i Cézannes målningar är enbart det visuella, det som hans målningar bygger på, det visuella är hans idé. Medan Smithsons verk är ett idéverk. Innehållet i hans verk presenteras med hjälp av film och hans texter. Smithsons *Spiral Jetty* handlar om begrepp som geologi, entropi, rumsidentitet och utvecklingslära. Vilks menar att Smithsons värde som konst inte ligger i det estetiska.⁸⁰

Den konceptuella konsten gör det möjligt att se tre slags olika konstverk. – Verk som är omedvetna och spontana, dvs. konst som anses finnas innan uppkomsten av det moderna konstabegreppet. – Verk som skapas utifrån det moderna konstabegreppet, konstnären vill skapa ett originellt verk, konsten handlar om det estetiska, konsten försöker uttrycka ett högre andligt tillstånd. – Slutligen, konstverk som behöver vara estetiska eller betyda något i sig själv. Vad som helst kan ges beteckningen konst, bara det tas emot av konstvärlden. Inte ens bildkonsten behöver här ha några visuella inslag.⁸¹

Slutligen tror Vilks att konsthistorien kommer ta slut när konstnärerna hämtar innehållet till konsten från andra institutioner som filosofisk och annan teori, nya former och material och andra media.⁸²

Lars Vilks text vill visa hur komplex konstteori är. Att material som skräp inte passar in i allas konstuppfattning och syn på konst. Avsnittet beskriver också hur konstteorin har förändrats och att *udda* material och nya sätt att arbeta med konst, som exempelvis *Spiral Jetty*, visar att konsten i högsta grad ständigt är föränderlig.

2.5.2. Teorier om kunskap och lärande

Teoretiska kunskapstraditioner kontra praktiska

Författaren till boken *Kunskap i handling*, Bengt Molander, skriver om kunskap och okunskap i handling. Han intresserar sig för den praktiska kunskapen. Molander beskriver två kunskapsförhållanden, dels den västerländska *teoretiska* kunskapstraditionen och dels den västerländska *praktiska* kunskapstraditionen. Den teoretiska kunskapen präglas av:

– Kunskap ses som något skilt från subjektet (en dualism subjekt-objekt). – Teoretisk kunskap används, t.ex. baserad på observation, experiment och tänkande. – Tron på att kunskap avbildar eller avspeglar verkligheten. – Tron på att kunskap kan formuleras i ord och matematiskt språk. – En evighetslängtan.⁸³

Molander sätter en praktisk kunskapstradition som jämförelse, denna har dock inte funnits som samlad tradition tidigare. Den praktiska kunskapen är den Molander fokuserar på och präglas av:

– Avståndstagande från dualismen, istället dialog och deltagande med andra människor och i kunskapen ingår att ”leva” med verktyg och material. – I första hand praktisk kunskap (baserad på övning, personlig erfarenhet, experiment, föredöme, enhet, kunskap – tillämpning). – Tron på att kunskap är kunskap-i-handling, levande kunskap, att kunskap leder från fråga till svar och inte avbildar. Inom mänskliga aktiviteter leder kunskap från uppgift till fullgörande. – Tron på att kunskap i grunden är ”tyst”, dock fungerar matematiskt språk och ord ofta som bra hjälpmedel. – En grund i levande traditioner.⁸⁴

Molander vill försöka förstå kunskap-i-handling och syftar inte till att göra en egen kategori, som är helt skild från teoretisk kunskap.⁸⁵ Den praktiska kunskapen kan namnges på flera sätt, som färdighet, kunnande, förtrogenhet och skicklighet. Länge har den praktiska förmågan ansetts som mindre värd gentemot den teoretiska eller intellektuella kunskapen. När den praktiska förmågan inte sågs som rent kroppsarbete, så har förmågan setts som ett uttryck för någon bakomliggande teoretisk kunskap eller intellektuell förmåga.⁸⁶

Molander tar upp ett exempel på en hantverkare som menar att hans arbete inte är något kroppsarbete utan det kräver istället en gestaltande intellektualitet. För man skall innan man börjar med arbetet bilda sig en uppfattning om hur ett föremål skall tillverkas, hur det ska se ut och hur det ska fungera.⁸⁷ Detta är kunskapen som skall leda till uppfattningen hur något skall genomföras. Dock finns det moment av kroppslig teknik och kroppsligt förfogande bland hantverket, men det är intellektet som tänker.⁸⁸

Den levande kunskapen

Molander använder sig av begreppet ”den levande kunskapen”. Vad som menas är att denna typ av kunskap är *kunskap-i-handling*. Molander betonar *i* och menar att han vill ha kunskap nära anknuten till mänskliga aktiviteter och inte till någon förmåga som är bakomliggande.⁸⁹ Öppenhet är ett viktigt begrepp, den levande kunskapen måste kritiskt kunna bedömas från alla håll. Uppmärksamhet är också viktigt för den levande kunskapen, för att fortsätta lära och kunna skilja bättre kunskap från sämre.⁹⁰ För att kunna hålla uppe uppmärksamheten krävs det att viss verksamhet går på rutin. Det måste finnas en balans mellan rutin och uppmärksamhet.⁹¹ Ständigt strävar den levande kunskapen vidare mot bättre kunskap.⁹²

Tyst kunskap

I all kunskap finns en *tyst sida*.⁹³ Enligt Molander är inte tyst kunskap enbart kopplat till kunskap utan också till andra begrepp som begåvning, behärskande av en konst, erfarenhet, engagemang, förståelse, färdighet, förtrogenhet, omdöme, uppmärksamhet.⁹⁴ Handlingen, kulturen och kroppen är bärare av den tysta kunskapen. Den levande kunskapen är kopplad till kroppen, i handlingen finns kunskap. Själva handlingen kan bara förstås i ett hermeneutiskt perspektiv. Kultur och handling är därför förenade.⁹⁵

Handlandet

Bengt Molander går igenom *handlandet*. Våra skäl till att handla är tre, dels för att vi har en *avsikt* i det vi gör, eller att vi *gillar* det vi gör och slutligen att vi menar att det är *rätt* att göra det vi gör.⁹⁶ Alla handlingar är i grunden avsiktliga.⁹⁷ Fast trots att handlingarna är avsiktliga menar Molander att vi inte alltid vet vad vi gör.⁹⁸ När vi inte riktigt vet vad vi gör är detta en öppenhet i förståelsen av det *vi gör*. Oavsett om vi har förståelse eller ej så är den viktig för handlandet. Kunskapen finns i handlandet och inte i någon bakomliggande teori.⁹⁹

Handlingen får en ny identitet om personen som gjort handlingen *reflekterar* över sitt handlande. På så sätt får personen en djupare förståelse och förbättrad kunskap av sitt agerande.¹⁰⁰ Molander menar att det är viktigt att man ständigt är beredd att reflektera. Att vara ”uppmärksam” på det man gör och beredd på att förändra.¹⁰¹ Samtidigt som förståelsen ständigt är öppen kan det leda till exempelvis att man misstror sitt eget handlande, eller att man inte vet vad man verkligen har gjort. Man kan ha förstått något fel eller att man menat något man ännu inte vet om.¹⁰² Om vårt handlande inte tas emot av andra blir det meningslöst, vi blir då också inte erkända. Om vårt handlande blir kritiserat på så sätt att någon använder ett språk som vi inte förstår kan det också fungera destruktivt.¹⁰³

Dialogen

Molander menar att *dialogen* är viktigare för kunskapsbildningen än *diskussionen*. Diskussionen är dock nödvändig för den teoretiska kunskapsbildningen. I dialogen försöker vi nå en *förståelse* av oss själva, av *teorier*, *begrepp* och av sätt att *handla*. Dialogen utbildar oss till att bli självständiga, individer som kan argumentera, bedöma och reflektera.¹⁰⁴ Dialogen är ett verktyg för reflektion, vilket är viktigt när det gäller kunskapsbildande.¹⁰⁵ Dialogen utförs främst mellan människor men kan också utföras ensam. Allt kan föras in i en dialog, inga tankar, åsikter behöver hållas utanför. Vad som är relevant i en dialog bestäms i dialogen.¹⁰⁶ Svårigheter med dialogen är att ibland kan kunskaper *förstöras* genom frågor som är ifrågasättande, om kunskapen men också av personen.¹⁰⁷

Förhållandet mästare – lärling

Molander går igenom förhållandet mellan disciplin och nyskapande samt tvång och frihet. Han beskriver samarbetet mellan en *mästare* och *lärling*. Tillsammans experimenterar de och provar att växla mellan del och helhet. Ibland är de en person som styr, ibland arbetar de tillsammans. Lärlingen lär sig bli medveten om vad mästaren och hon själv gör. Mästaren och lärlingen växlar mellan *inlevelse* och *distans*. Efter ett tag måste dock både mästaren och lärlingen följa sina egna tankar och arbeta enskilt.¹⁰⁸ En lärling måste själv lära sig *hur* och *vad* genom att upptäcka själv. Mästaren skall hjälpa lärlingen i dennes process men låta lärlingen ta det sista steget själv.¹⁰⁹ När lärlingen själv lär sig göra något så står lärlingen för sin egen handling och sin egen kunskap. Lärlingen kan fortsätta att lära sig om hon får möjlighet att växla mellan eget handlande och se andras handlingar.¹¹⁰ Det är en dödssynd menar Molander för en lärare i arkitektur att säga, ”så här skall du göra – då blir det rätt”. Istället måste läraren försöka klura ut vad eleven själv hade tänkt sig.¹¹¹

I boken *Samtidskonst för lärare och andra intresserade* beskriver Annika Wik ett problem i sin text ”Se på nytt”. Hon undrar hur man som lärare skall förhålla sig till de elever som mest återskapar eller citerar sådant som de redan sett och hört? Wik menar att eleverna inte skapar något eget utan istället utgår från datorspel, filmer etc.¹¹² Hon undrar över hur vår kreativitet påverkas av detta återskapande, upprepande och citerande. Om det är stor skillnad mellan att skapa och att återskapa?¹¹³

Wik tar upp begreppet *simulacrum* av filosofen Gilles Deleuzes.¹¹⁴ Simulacrum enligt Deleuzes är en repetition som också leder till något nytt och inte bara är en kopia av ett original. Wik menar att ”Se på nytt” betyder att man ser något bekant men som är återbrukat i ett nytt sammanhang och då ser vi något helt nytt.¹¹⁵ ”Se på nytt” antyder med andra ord både att vi i dessa uttryck återser något bekant, men att vi när vi ser något återbrukat i ett nytt sammanhang samtidigt ser något helt nytt.¹¹⁶

När vi stöter på gränserna för vår kunskap så förbättras ofta vår kunskap. Genom att vi då måste förbättra våra kunskaper för att komma vidare. Eleven måste också förhålla sig till sitt arbete genom att växla mellan att styra skissen, öppna sig och lyssna till skissen.¹¹⁷ På detta sätt kan andra aspekter komma fram som studenten inte är medveten om.¹¹⁸ Genom att vara öppen kan kritik mottas och utnyttjas i kunskapsbildningen.

Molander påpekar också vikten av att lära sig ”göra efter” vid inläring. Att öva efter en passande förebild, exempel eller modell för att kunna få en grund eller referens att stå på vid fortsatt inläring.¹¹⁹ I all ”praktisk konst” menar Molander att man måste kunna lita på sitt eget kunnande samtidigt som man måste fortsätta utöver sitt kunnande och försöka göra sig en egen väg, trots att det kan innebära en osäkerhet.¹²⁰ Om eleven eller läraren saknar självförtroende fungerar det som ett hinder för att tillägna sig ny kunskap, det gör det också svårare när det gäller att använda sig av den kunskap man redan förfogar över. Det krävs också ett personligt engagemang för att kunna ta till sig kunskaper.¹²¹

Första steget mot kunskap är att problematisera verkligheten och det kan inte ignoreras. Genom våra frågor och funderingar öppnas verkligheten genom de begrepp som förhoppningsvis gör den till något begriplig. Molander kallar detta en aktiv skapelseprocess. Genom att vilja besvara frågorna och lösa problemen ger vi riktning och liv till uppmärksamheten. Molander menar att vi kan lära oss handla kunnigare och se bättre. Bara vi har förmågan att lära oss att öppna oss med hela kroppen.¹²²

Förfogandekunskap och orienteringskunskap

Molander har delat in kunskapsbegreppen i två områden, dels förfogandekunskap och dels orienteringskunskap. Att ha förfogandekunskap innebär att man har kunskap som står till ens förfogande. ”Instrumentell kunskap” är en sorts förfogandekunskap. Det kan röra sig om att man behärskar en viss teknik, att man kan snickra eller spela fiol. Nästan all förfogandekunskap medför att man har ett mål eller riktning med kunskapen.¹²³

Orienteringskunskap menar Molander är handlingsledande den ”ger riktningar och förståelse av vad som är viktigt”. Orienteringskunskap bildas i dialog med andra.¹²⁴

Avsnittet tar upp den praktiska kunskapen, kunskap i handling. Denna form av kunskap som är eller kanske borde vara mest anknuten till de praktiska ämnena slöjd och bild. Kunskapsbilden som ges tror vi går att relatera till elevers arbete med skräp, genom att

beskriva hur en praktisk kunskapsprocess kan/bör se ut. Exempelvis i Molanders beskrivning av förhållandet mellan mästare och lärling, lärare och elev.

2.6. Bild av hur det ser ut i skolan idag

Detta stycke syftar till att ge en översiktlig bild av slöjd och bildämnet villkor. Arbetar eleverna självständigt, får de hjälp av läraren, ger läraren eleverna återkoppling är områden som tas upp. Ordet skräp är oundvikligt ihopkopplat med miljö-frågor. I kapitlets sista avsnitt vill vi anknyta materialet skräp till *miljöaspekten* och till konstnärer som arbetar på ett sätt som går att relatera till miljöproblem.

”Eleverna ser ämnet som roligt och intressant, men inte så viktigt. Relativt många elever har fritidsintressen inom bildområdet.”¹²⁵ ”Slöjd tillhör de roligaste ämnena, men är också ett av de ämnen eleverna anser sig ha minst nytta av.”¹²⁶ I studier om skoltid av Westlund, Lundahl och Öqvist fann man att de flesta elever uppfattade att tiden gick fortare om det var roligt och långsammare om det var tråkigt, skoltid såg de som en långsam tid.¹²⁷ Det fanns däremot skolaktiviteter som passerade snabbt och som upplevdes lustfyllda, däribland fanns bild, idrott och slöjd.

Delaktighet och inflytande

Lärare (99 %) och elever (87 %) är överens om att eleverna påverkar innehållet i slöjd mycket eller ganska mycket. De flesta slöjdlärare tror också att detta gäller mer i slöjd än i andra ämnen.¹²⁸ De flesta bildlärare anser att deras elever har ett visst inflytande över bildlektionen men att det framför allt gäller innehållet men också arbetstakten och arbetssättet. Bland eleverna däremot är det endast hälften som anser att de kan påverka innehållet på bildlektionerna. Något fler (60 %) anser att de kan påverka arbetssättet i bild mycket eller ganska mycket.¹²⁹

Idéfasen

Bildlärarna (74 %) och elever (60 %) är ganska överens om att det oftast är läraren som står för idéer om innehåll, utifrån det får eleverna komma med idéer och bestämma vad de ska göra.¹³⁰ Detta gäller även på slöjden där lärarna ger eleverna uppgifter för att de lättare ska komma på egna idéer. Eleverna anser att de själva eller tillsammans med läraren står för idéerna. Hela 92 procent av eleverna uppger att de ibland helt själva står för idén till arbetet. Detta stämmer också bra överens med slöjdlärarnas uppfattning där ”alla utom en lärare anser att det är en av lärarens uppgifter är [sic] att öka elevers förmåga att komma med egna idéer.”¹³¹

Enskilt/gemensamt arbete

75 procent av eleverna i bildämnet uppger att de arbetar enskilt varje lektion eller de flesta lektioner. Även lärarna menar att undervisningen vanligen bedrivs genom enskilt arbete. Dock menar 60 procent av bildlärarna att grupparbeten genomförs ibland, medan endast 30 procent av eleverna anser detta.¹³² På slöjden ser man arbetet som en ”aktiv problemlösningsprocess”. I slöjdämnet såväl som i bildämnet är individuellt arbete vanligast men man ser att eleverna jobbar väldigt integrerat med att lösa uppkomna problem och diskussion kring detta förekommer ofta mellan eleverna. Det är också så att eleverna i stor utsträckning hjälper varandra genom att visa hur verktyg och maskiner fungerar.¹³³ ”Elevernas individuella slöjdarbeten innebär alltså inte att de arbetar ensamma.”¹³⁴

Ämnesövergripande verksamhet

80 procent av bildlärarna och 70 procent av slöjdlärarna skulle vilja arbeta mer ämnesöverskridande och anser därmed att det är för lite av det arbetssättet idag. Trots detta är det endast 37 procent av slöjdlärarna som uppger att ämnesövergripande verksamhet som involverar slöjdundervisningen förekommer ibland eller ofta. Detta är en minskning från rapporten NU-92 då 61 procent av slöjdlärarna uppgav att de arbetade ämnesövergripande ibland. Bildämnet däremot har ökat sitt samarbete med andra ämnen sedan NU-92 samarbete med andra ämnen är dock inte särskilt utbrett på vare sig bild eller slöjdämnet.¹³⁵

Hemuppgifter

Både bild och slöjd är ämnen där det är ovanligt med hemuppgifter. Men detta betyder inte att eleverna inte tänker på det på sin fritid. ”Det är relativt vanligt att ungdomar arbetar med bild utanför skolan men inte i form av läxor och hemuppgifter.”¹³⁶ ”Mer än hälften av eleverna uppger att de faktiskt tänker på sitt slöjdarbete mellan slöjdtillfällena.”¹³⁷

Återkoppling och redovisning

Läraren tar oftare upp vad eleven är bra på än vad hon är dålig på. Enligt bildlärarna ger lärarna återkoppling på elevernas prestationer genom samtal med eleverna under lektionen. Eleverna upplever att detta sker mycket sällan. Återkoppling genom utvecklingssamtalen är både elever och lärare däremot överens om sker kontinuerligt.¹³⁸ Lärarnas bild av vad som är viktigt att redovisa och elevernas bild av vad som faktiskt redovisas visar på stora skillnader.¹³⁹ På både bild och slöjd sker redovisning av elevernas arbete för att läraren ska få en uppfattning om vad eleverna gör. Men det vanligaste sättet verkar vara att läraren ser vad eleverna gör under lektionen.

2.7. Miljöaspekten

Den västerländska livsstilen håller på att sprida sig till stora delar av världen. Det är en livsstil som bygger på konsumtion och viljan att vara rörlig och kunna resa. Men vad händer om vi fortsätter att konsumera i den takt vi gör idag och vad händer när stora länder som Kina och Indien får en bättre ekonomi och även de kan konsumera på det sätt som vi gör?¹⁴⁰ Vi påverkar redan nu hur vår jord fungerar genom att vi använder dess resurser fortare än de hinner återskapas.¹⁴¹ Vi kan se en del av följderna av vårt beteende genom att bland annat titta på hur klimatet förändrats och hur naturkatastroferna faktiskt har ökat. Men vi kan inte veta hur det kommer att se ut om 10 eller 100 år.¹⁴² Om alla människor på jorden levde som vi gör i väst skulle det krävas fem planeter för att tillhandahålla oss den höga konsumtionen.¹⁴³ Det är dags att inse att vi bara har en jord och att vi måste lära oss att leva inom de givna gränserna som naturen satt upp för livet på jorden. ”Vi påverkar faktiskt de funktioner som vår överlevnad vilar på.”¹⁴⁴ Förr behövde vi kanske inte tänka på jorden som en helhet i samma utsträckning som vi behöver idag, då situationen däremot en helt annan. Vi blir allt rikare och vi konsumerar mer energi och vi producerar mer. Vi använder bränsle och bekämpningsmedel som rör sig över hela jorden och påverkar således också hela jorden. Detta är inget som vi kan blunda för. Hälften av alla människor bor idag i städer. Trots att man bor i en stad så är man helt beroende av naturen för att kunna leva eftersom det är naturen som producerar syre mat och rent vatten.¹⁴⁵ Jordens resurser håller på att tömmas och dagens konsumtionstakt är ohållbar, för att jorden skall fortsätta att fungera behöver vi gå från slit och släng till en ekonomi baserad på återvinning.¹⁴⁶ Råvaruproduktion i de moderna hushållen håller på att försvinna, i och med detta så ökar avståndet till naturen. Människan har alltid använt sig av naturens råvaror för framställning av produkter och arbetsredskap.¹⁴⁷ Trots

detta kommer människan längre och längre från förståelsen om varför vi behöver biosfären.¹⁴⁸ Dagens samhälle har med sitt överflöd av produkter fått betydande konsekvenser för miljön. Valen vi gör vid konsumtion i form av inköp av möbler, textilier och heminredningsprodukter ger mer eller mindre av ekologisk hållbarhet.¹⁴⁹

Ekonomisk hållbarhet kan ses som en möjlighet att producera med mindre naturresurser, genom återvinning av material och energi. Suojanen framhåller att slöjdundervisningen kan medverka till att forma elevernas värden och attityder så att de blir mer medvetna om miljöeffekter som konsumenter. – Genom fysisk kontakt med material och arbetsredskap kan man lära sig något om sig själv men också om förhållandet mellan människa, samhälle och natur¹⁵⁰

En växande ekonomi gör att vi gör av med mer energi och råvaror, vi konsumerar mer och vi slänger mer. Allt detta hamnar i slutet i vår biosfär som blir allt mer utarmad.¹⁵¹ ”Trots att människan kan vara informerad om miljöeffekter och miljöproblem, betyder det inte att vi därför agerar miljövänligt. Vi kan veta men det märks inte i vårt beteende.”

Det finns dock människor som försöker att ändra sitt eget beteende och andras, exempelvis genom att med hjälp av konst ta upp frågor som rör miljöproblem. Konstnären Sylvie Fleurys och Gunilla Klingberg vill i sin konst rikta kritik mot västvärldens enorma slöseri på naturresurserna, exempelvis genom att kritisera kommersialism och köphysteri.

Konstnären Sylvie Fleurys och hennes installation *Spring Summer 2000* visar betraktaren en mängd vackra damskor som ligger utplacerade på en exklusiv matta. Det var den nya säsongens skor från Paris som låg på mattan. Fleurys arbeten involverar ofta konsumtionsvaror av exklusiv karaktär. Shopping som en konstnärlig metod.¹⁵² Konstnären Gunilla Klingberg använder sig av kommersiella tecken i sitt verk *Sparspace*. Med hjälp av lågpriskedjornas förpackningsdesign skapar hon psykedeliska mönster. Verket ingår i serien *All Lost in the Supermarket*.¹⁵³

Nilsmagnus Sköld, konstnär från Malmö, arbetar med ett flyttbart laboratorium där han odlar fram orkidéer. Han började med orkidéer för han var fascinerad av deras estetik. Numera har hans perspektiv vidgats till ett ifrågasättande av globaliseringens effekter och miljöproblematik.¹⁵⁴ Dessa verk är exempel på konstnärer som fungerar reflekterande till sin omgivning. De funderar över design- och konsumtionssamhällets flöde över nya produkter.¹⁵⁵

Med avsnittet om miljöaspekten vill vi visa skräpmaterialets anknytning till miljöproblematik.

3. UNDERSÖKNINGEN

Vi har valt att göra litteraturstudier och fältstudier i form av enkätstudier och klassrumsstudier. Här nedan beskriver vi hur vi gått tillväga vid fältstudierna och ger också en sammanfattning av resultatet från enkäten.

3.1. Enkät

Vårt huvudsyfte med undersökningen var att få mer information om lärares förhållningssätt till användandet av materialet ”skräp” i undervisningen. I vilken omfattning används ”skräp”? Hur används skräp och vilka använder eller använder inte skräp? Varför eller varför inte det används? Dessa är några av de frågor som vi ville undersöka med hjälp av en enkät. Varför vi valde ett enkätformulär som mätinstrument är för vi ansåg det skulle passa bäst då vi ville få ett bredare underlag av svar.

3.1.1. Hur vi gick tillväga med enkäten?

För att kunna utforma en bra enkät (se bilaga 1) valde vi att läsa om enkäten som metod, bland annat i *Enkätboken* av Jan Trost. Under konstruerandet av enkäten försökte vi följa vissa riktlinjer. Exempelvis genom att undvika att ställa flera frågor i en, negationer i frågorna och retrospektiva frågor.¹⁵⁶ Vi försökte också använda ett ”vanligt” språk och vara konsekventa i våra frågor och vårt upplägg av frågorna. Enkätformuläret består av både av *öppna* och *icke-öppna* frågor.¹⁵⁷ Vi utformade ett missivbrev (se bilaga 1). Här förklarade vi bland annat syftet med studien och presenterade oss för mottagaren. Vår enkätundersökning är både kvalitativ och kvantitativ i sin karaktär.

För att kunna få svar från olika delar av Sverige så valde vi följande urvalsmetod. Två skolor i vardera av landets 21 län valdes ut slumpvis och enkäten sändes ut till dessa 42 skolor. Enkäten skickades iväg som bifogad fil via e-post till skolans rektor eller annan officiell adress. E-posten skickades iväg med en önskan om att mottagaren kunde förmedla enkäten till skolans slöjd- och bildlärare. Den svarande fick möjligheten att spara ner enkäten på sin dator, klicka i och fylla i svaren och skicka tillbaka, eller så kunde enkäten skrivas ut för att skickas via vanlig post. Vi skickade påminnelser efter ca en vecka då vi ville få in fler svar.

3.1.2. Faktorer som kan påverka undersökningen

Flera faktorer fanns att beakta vad gäller undersökningen. Det fanns en chans att de som svarade på enkäten var de som också är mest positiva till användandet av skräp. De som är negativa till skräpanvändandet kanske inte upplever sig lika ”kallade” till att svara på enkäten, att de inte finner någon mening med att svara på enkäten. Alla enkätens frågor kanske inte heller tolkas lika utav de som svarade på enkäten. Öppna frågor leder ofta till ett större svarsbortfall, något man också bör beakta.¹⁵⁸

3.1.3. Sammanställning av enkätsvaren

Vi fick in 34 svar via e-post och vanlig post. Enkäten delades upp i ”ja” och ”nej” svar utefter hur de svarade på fråga nio: ”Använder Du skräp i din undervisning?” Svaren på de öppna frågorna är avskrivna från enkätsvaren. Övriga frågor är uppdelade utifrån lärarens inriktning och kön. Då det saknas svar på någon av de frågor där svar förväntas så anges detta som, ”inget svar”. Sammanställning av svar finns som bilaga 3.

Vi fick svar från alla län i Sverige utom Västra Götalands län, Hallands län, Skåne län, Kronobergs län och Jämtlands län.

Svaren på enkäten kom från 13 män och 21 kvinnor. Trä- och metallslöjdlärarna var elva stycken, textillärarna också elva stycken och bildlärarna var tio stycken. Dessutom fanns det två lärare som hade blandad inriktning.

Det var övervägande flest 60-talister (12), 40-talister (5), och 50-talister (5), något färre 70-talister (3) och en 80-talist. Hälften av lärarna har arbetat mer än tio år som lärare och mer än tio år på samma skola. Det är mycket varierande årskurser som lärarna undervisar i men med en viss övervikt för årskurs 7-9.

Av alla inkomna svar var det 25 lärare som använder sig av skräp och 9 som inte använder sig av skräp. Av dessa 34 lärare var 22 stycken intresserade att ta del av vår undersökning.

Bland alla lärarna som använder skräp är det vanligast med att de använder just skräp. Användandet av *second hand* är också stort, sen kommer *skrot* och *annat* sist på rangordningen med minst antal användare.

Lärare i trä- och metallslöjd använder främst *skrot* och *annat*. *Annat* i detta fall är angivet som möbler och rivningsmaterial. Bland textillärarna är användandet av *second hand* störst, här rör det sig främst om att de använder kläder som de syr om eller återanvänder. Det är också vanligt att de använder sig av skräp såsom, plastpåsar och förpackningar. Bildlärarna håller sig gärna till skräp som tidningar, kartong och annat som fungerar till skulpturbygge, collage och/eller papier mache.

Hälften av lärarna samlar själva in det skräp som skall användas. Relativt vanligt är också att skräpet samlas in av eleverna själva och på skolan. Att hämta på soptippar är vanligast bland trä- och metallslöjdlärare. Vissa hämtar skräp från loppmarknader, byggplatser och från företag.

Att skräp är billigt är det vanligaste argumentet från lärarnas sida till varför de använder det. Resterande kategorier anger skäl som att det är lättillgängligt, enkelt att använda, inspirerande. Att det är bra ur miljösynpunkt anges också som ett viktigt skäl av de flesta lärarna. Många av lärarna betonar just att materialet är gratis och att det är kreativt för eleverna att använda. Några menar att det är bra för eleverna att lära sig att återanvända saker och att det också är bra för miljön att återanvända. Enstaka lärare menar att de lärde sig från böcker eller från en kurs att använda sig av materialet.

De flesta lärarna har använt materialet skräp lika länge som de har arbetat som lärare. Vanligast är att lärarna tycker att materialet passar bäst för årskurs 7-9, dock är de flesta ense om att de flesta årskurser passar bra för skräp. Lärarna använder skräp i undervisningen på

olika sätt. Gamla kläder används ofta till att laga eller att göras användbara igen. Kläder och andra tygrester används också till experiment. Plastpåsar kan vävas med eller sys om till förvaringspåsar. Skräp används också till att målas på eller att göra skulpturer med. Elever får också göra ”uppfinningar” med skräpet.

De främsta fördelarna med att använda sig av skräp tycker lärarna är att det är billigt och kreativt. Vidare anser de att det är ett material där det inte finns några rätt eller fel i användningen, det är ett roligt material som också tillför miljötänkande. Det är lätt att få tag på. Någon tycker att det ”avdramatiserar konst och materialanvändandet”. Ytterligare någon menar att materialet inte kräver någon försiktighet i dess hanterande. Nackdelarna är att det tar stor plats att förvara materialet, det är svårt att få tag i mycket av samma sort. Vissa lärare anser att det lätt blir skräpigt, speciellt efter lektionen. Någon menar att det kan finnas skaderisker och att det tar tid att samla in skräpet.

De flesta av lärarna upplever inte att eleverna bemöter skräpmaterialet negativt utan att de istället är positivt inställda till skräp. En lärare påpekar att eleverna är ovana vid att använda sig av skräp.

Majoriteten av lärarna låter eleverna skapa fritt utifrån elevernas egna idéer. Hälften av lärarna känner till konsthantverkare och konstnärer som använder sig av skräp, resterande delen gör det inte. De flesta lärarna i undersökningen som använder skräp, använder sig också själva av skräp i sitt eget skapande. Här är det allt från gamla kläder, drivved, glasburkar, masonit och mobiltelefoner som anges.

Bland de lärare som inte använder skräp fanns nio lärare. På frågan varför de inte valt att använda sig av skräp är det flera som svarar att det inte *tänkt på* att man kan använda sig av materialet. Någon lärare har tänkt använda sig av skräp men ännu inte kommit igång. Några enstaka är uttalat negativa, med argument som att skräp hör hemma i sophantering och återvinning eller att skräp är ett dåligt material som ger dåliga resultat. En lärare har använt skräp vid temarbeten. Ytterligare en lärare använder sig av skräp där det är befogat, t.ex. om man skall bygga en skrotskulptur.

Av dessa nio lärare är det två stycken som inte vill använda sig av skräp. Fem stycken som skulle vilja använda sig av skräp. En lärare vet inte och ytterligare en lärare har inte svarat på frågan. Som förklaring till varför de vill använda skräp så är det vanligast att de svarat att de tror att eleverna skulle tycka det var roligt. Miljöaspekten är sen näst viktigast och därefter följer att det är billigt och slutligen lätt att få tag på. En lärare vill använda sig av skräp för att han/hon ser materialet som inspirerande. Lärarna skulle vilja använda sig av materialet så att eleverna får se att det mest går att återanvända, att de skall kunna prova flera olika sorters material.

Det är vanligare bland de lärare som inte använder sig av skräp att känna till en konstnär som använder sig av skräp än en konsthantverkare. Exempel ges på konstnärer som använder ready-made och collage. Tre stycken utav lärarna använder sig av skräp i sitt eget konstnärliga arbete.

Bland övriga synpunkter så uttrycker sig flera av lärarna positivt till att använda sig av skräp. Flera menar att de kan tänka sig att i framtiden använda skräp, vissa menar att de *nu* faktiskt skall börja använda skräp i sin undervisning. En lärare betonar att han/hon fick en tankeställare av vår enkät.

3.2. Klassrumsstudie

Vårt huvudsyfte med klassrumsstudien var att kunna observera hur elever arbetar med materialet skräp. Vi har låtit eleverna arbeta fritt med materialet för att vi vill se vad eleverna själva väljer att göra. Frågor vi ställt oss är: Fungerar det att låta eleverna arbeta fritt med skräp? Kommer de att tycka det är roligt? Får de inspiration av materialet?

3.2.1. Hur vi gick till väga

Vi har varit i två klasser, klass A och klass B på en grundskola och tittat på när en bildlärare på den skolan har en lektion med skräp. Båda klasserna tillhörde årskurs 7. Eleverna skulle arbeta med skräp och de skulle skapa fritt. Arbetet skall helst bli färdigt under dagens lektion. Varje elev ska ha med sig fem förpackningar som de ska jobba med. Eftersom vi förutsett att inte alla elever tagit med sig material har vi tagit med oss extra förpackningar som eleverna får hämta av tills de har fem var.

3.2.2. Faktorer som kan påverka undersökningen

Eleverna har fått papper om lektionen (bilaga 2) att ta med sig hem så att föräldrarna kan skriva på att det är tillåtet att eleverna deltar på lektionen och att vi studerar dem. Eftersom inte alla elever har tagit med sig detta papper till lektionen av olika anledningar har vi endast studerat en grupp av elever i klassrummet. Det finns en möjlighet att denna grupp är mer skötsamma eftersom de kommit ihåg att ta med sig lappen till skillnad från dem som inte gjort det. Att idén till lektionen kommit från oss och inte från läraren har troligen påverkat resultatet på samma sätt som vår närvaro i klassrummet påverkat situationen. De båda klasserna är ganska olika då den ena klassen är betydligt lugnare än den andra. Det är också en skillnad i mängden elever som studerats. Trots detta kan vi se flera likheter.

3.2.3. Redovisning av klassrumsstudien

Klass A Årskurs 7 Lektionens längd är 60 minuter
7 elever deltar i studien varav 5 är tjejer och således 2 är killar.

Inledning

Lektionen börjar med att läraren presenterar oss. De eleverna som har med sig underskrivna lappar från sina föräldrar sätter sig vid ett bord och blir informerade om att de kommer att bli observerade. Eleverna godtar detta utan kommentarer. Läraren fortsätter med att informera alla eleverna om vad som ska hända under lektionen. Eleverna verkar förstå lärarens instruktioner och när hennes inledning är klar börjar eleverna genast att hämta förpackningar (en del springer). Till en början väljer alla elever att jobba med att blanda olika typer av förpackningar. Eleverna börjar testa materialet genom att ställa förpackningarna bredvid varandra och se vad det kan bli, andra börjar genast klippa i materialet och testa att sammanfoga det. En del elever plockar åt sig färg och så mycket material som möjligt. Alla elever börjar inom den första kvarten att sätta igång med det som sedan blev det slutgiltiga resultatet.

Grupperingar klass A

Denna klass delade in sig i tydliga mindre grupperingar. Vi har därför valt att beskriva eleverna genom dessa grupperingar, först hur situationen såg ut och sedan kortare sammanfattningar.

Två tjejer samt en tjej och en kille

Två tjejer börjar genast samarbeta och arbetar gemensamt med sina förpackningar. De börjar snart jobba nästan enbart med kartongförpackningar. Förpackningarna sammanfogas till en helhet som blir en byggnad. Eleverna använder sig av häftapparat för att sammanfoga delarna. På detta sätt syns inte sammanfogningen men det blir hållbart. Sent på lektionen börjar eleverna måla hela byggnaden vit med blått tak. De har ett papper under som de målar grönt. De har även gjort en ketchupflaska med tak som de målar röd. De sätter ketchupflaskan mitt på byggnaden. De jobbar in i det sista för att bli klara.

(Bild 1: "Byggnad")

En tjej sätter ihop två konservburkar genom att göra hål i botten med en stiftbläckpenna och trä en ståltråd emellan. Killen som sitter bredvid börjar härma henne och snart jobbar de tillsammans med att göra ett tåg av konserverna. Eleverna kommer på att de ska ta bort pappret runt konservburkarna och börjar måla dem. De funderar på om det kommer att torka. Killen frågar ofta tjejen vad han skall göra och kollar av. En bit in på lektionen skär sig tjejen på en konserv och får hjälp av killen. Tjejen går ut för att hämta plåster och under tiden hon är borta väntar killen med att fortsätta. Han börjar gå runt i klassrummet och kollar efter nytt skräp. När tjejen sedan kommer tillbaka fortsätter han. Han börjar bygga ett lok av en linsflaska. De fortsätter jobba var för sig på det gemensamma tåget. Sent på lektionen hämtar killen mer skräp och börjar klippa ut ett Burger king märke från en påse och sätter det längst fram på lokets front. De jobbar in i det sista för att bli klara.

(Bild 2: "Tåg")

Dessa två grupperingar jobbar under hela lektionen tillsammans och de fullföljer det de började på i början av lektionen. De börjar med att testa sig fram genom att placera förpackningarna tillsammans på olika sätt. De prövar sig fram och ser vad det går att göra. Deras skapande är "här och nu", de funderar på vad man kan göra och hur man kan sammanfoga och så bygger de det.

En kille

En elev jobbar enskilt. Han bygger en gubbe med armar, ben och huvud som sitter i en plastförpackning. Han sammanfogar och sätter tejp på huvudet för att det ska få en enhetlig färg och sedan målar han ögon och mun på det med penna. Han sätter fast trådar till förpackningen gubben sitter i. Han jobbar koncentrerat fram tills han är färdig. "En bäbis i en bäbisgunga" säger han glatt och håller i trådarna och börjar gunga bebisen. Han går och visar killarna vid ett annat bord och säger "Är den fräck" han håller upp sin bebisgunga och ser stolt ut. Resten av lektionen, ungefär en kvart, leker han med bebisen och ser nöjd ut.

Den här killen jobbar helt enskilt från början till slut. Han jobbar lugnt och metodiskt och även han testar sig fram genom att placera förpackningarna tillsammans för att se vad det går att göra. Han löser problem efter hand och testar olika metoder att sammanfoga. Han jobbar tills han är färdig och sitter sedan och är nöjd.

Två tjejer

Två elever jobbar tillsynes enskilt men de samarbetar och ger varandra idéer. De ska bygga en rymdfarkost och den ena tjejen börjar måla med glitterfärg på en frigolitförpackning. Den andra tjejen verkar mest klippa sönder olika förpackningar. Ganska sent på lektionen börjar den andra tjejen som inte gjort så mycket att måla en stor frigolitförpackning grön inuti. Tjejen som först börjat måla sin frigolitförpackning sätter ihop den med en konservburk och det blir en varelse. Den andra tjejen som skulle göra rymdfarkosten slänger den i slutet av lektionen och säger att den inte blev bra men att rymdvarelsen ju blev bra.

De här tjejerna jobbar otydligt tillsammans och det är svårt att avgöra om de jobbar enskilt eller gemensamt. När vi studerade dem trodde vi under största delen av lektionen att de jobbade var för sig. Då de i slutet av lektionen med självklarhet pratade om varandras produkter som gemensamma förstod vi att de arbetat tillsammans. Då detta inte syntes antar vi att de haft en tyst kommunikation under lektionen. Deras produkt på slutet var ett resultat av idéer från båda eleverna. De testar sig fram genom att ställa förpackningarna bredvid varandra på samma sätt som de övriga eleverna. De jobbar koncentrerat under hela lektionen, ibland enskilt och ibland tillsammans.

(Bild 3: "Bäbis i bäbisgunga")

(Bild 4: "Rymdvarelse")

Sammanfattning klass A

Eleverna hämtar främst inspiration från andra klasskamrater och från materialet skräp. De testar sig fram med materialet och tittar inte i böcker eller gör skisser. Alla utom en samarbetar med en kamrat utan att de blivit tillsagda att göra det. Detta verkar ske naturligt. Några jobbar helt tillsammans andra hämtar inspiration från varandra och hjälper att hålla eller limma. Eleverna ställer inte frågor till läraren om vad de ska göra utan bara frågor av karaktären "Var finns det material?" och "Kommer färgen att torka?" Eleverna verkar nöjda med vad de har skapat och de visar varandra vad de gjort när de är färdiga. Under tiden som de arbetar hinner de inte visa sina klasskamrater, förutom de som arbetar tillsammans med, då de är så uppe i sitt eget arbete. Eleverna uttrycker att de tycker lektionen varit roligt.

Klass B Årskurs 7 Lektionens längd är 60 minuter
5 elever deltar i studien varav 1 är tjej och således 4 är killar.

Inledning

Lektionen börjar med att eleverna kommer in och pratar och stojkar. Endast tre elever (två killar en tjej) uppger att de har med sig sin lapp och därför placeras dessa vid ett enskilt bord och de andra i klassen får fortsätta med det de gjort tidigare. Det blir mycket snack om vilka som får delta i studien och inte. De elever som ska vara med introduceras enskilt av läraren. Eleverna börjar sedan arbeta på olika sätt. Efter ett tag ansluter sig två killar till gruppen, de har hämtat sina lappar och vill vara med och arbeta.

Grupperingar klass B

Grupperingarna i denna klass är inte lika tydliga som i klass A men vi har ändå valt att beskriva dem som grupper. Under avsnittet *Tre killar* kommer vi att beskriva en grupp som

arbetar integrerat och som inspireras av varandra snarare än att de arbetar gemensamt. Vi kommer först att beskriva hur situationen såg ut och sedan kortare sammanfattningar.

En tjej och en kille

En tjej verkar vara väldigt negativt inställd (troligen för att inte alla i klassen gör samma sak, kanske för att de är så få, kanske för att hon är ensam tjej) hon sitter och tittar rakt fram och ifrågasätter situationen. Efter en stund går hon och börjar jobba med annat arbete.

En kille har tagit med sig PET-flaskor och sitter och håller dem på olika sätt för att komma på hur han skall sätta ihop dem. Efter en stund utbrister han: "Kolla triumfbågen!" Han testar nya sätt att ha flaskorna och efter ett tag försöker han att tvätta bort etiketten på flaskan. Då han inte får bort lapparna sätter han sig igen. Efter en stund får han hjälp av tjejen som inte ville vara med i början att tejpa ihop två flaskor vid korkarna. Han målar flaskorna i ett grönt mönster på utsidan. I slutet av lektionen kommer han fram och lämnar in sin skulptur: "... så nu är den klar, ett timglas med påmålad sand!"

(Bild 5: "Timglas")

Denna elev kan uppfattas som mindre engagerad. Det är dock svårt att veta då han sitter och testar länge. Han gör också ett försök att ta bort etiketten på flaskan vilket visar på att han försöker få ett snyggt resultat. Hans till synes bristande engagemang kan också bero på att han sitter bredvid en tjej som inte är helt positiv till arbetet.

Tre killar

En kille börjar genast hämta skräp som han blandar med sitt eget skräp. Han börjar sammanfoga PET-flaskor med en yoghurtförpackning och efter ett tag får han hjälp av en klasskamrat som jobbar med annat arbete. De hjälps åt att tejpa ihop förpackningarna till en raket. Denna kille blir intresserad och vill vara med och säger att han faktiskt har sin lapp i skåpet. Han går och hämtar den och kommer tillbaka och letar genast efter skräp. Han tar två konservburkar och ett stort juicepaket. Han börjar sammanfoga dem till en farkost. Den första killen bygger ihop sin rymdraket men hjälp av tejp och håller sedan grön färg i en av två PET-flaskor som utgör stommen i raket. "Det är roligare än att göra annat" säger han rakt ut i luften. En kille som har med sig lapp men som sagt att han inte vill vara med står och tittar på. Nu går han också och hämtar sin lapp. Han kommer tillbaka med lappen och börjar leta efter lämpligt skräp. Han hittar genomskinliga plastförpackningar som han håller färg i. Det blir en pansarvagn. Raket som den första killen börjat på är nu färdig och lämnas in på katedern. "Så där den är klar!" och han går för att hämta nytt skräp. Han börjar sätta ihop nya förpackningar som han tejpar ihop och det blir en megafon som han målar orange inuti. Killen som byggde farkost sätter fast vingar av pizzakartong på farkosten. Han målar den sedan i olika färger. Alla blir klara med sina föremål i slutet av lektionen.

Den här gruppen arbetar var för sig på det sätt att de jobbar med varsina föremål. Det är däremot tydligt att de inspireras i sitt arbete av varandra. De två sista killarna väljer att börja jobba med detta när de står vid sidan av och tittar. Till synes för att de finner inspiration då de betraktar den första killen när han jobbar. Killarna pratar också med varandra under tiden som

de arbetar och det blir olika former av fordon som resultat av deras arbete. De använder också färg på sina föremål på liknande sätt, genom att hälla färg i förpackningarna.

(Bild 6: "Raket")

(Bild 7: "Megafon")

(Bild 8: "Pansarvagn")

(Bild 9: "Farkost")

Sammanfattning klass B

Eleverna verkar till en början negativa till lektionen, kanske främst till att endast de ska hålla på med skräp, men när de väl satt igång verkar de tycka att det är roligt. Eleverna hämtar främst inspiration från materialet skräp men de inspireras också av andra klasskamrater. De testar sig fram med materialet och hämtar inte inspiration från böcker eller gör skisser. Eleverna jobbar främst enskilt men inspireras av varandra. Eleverna verkar nöjda med det de har skapat och de visar till viss del de andra i klassen vad de har gjort. De visar att de tycker det varit roligt när de väl satt igång.

4. RESULTATREDOVISNING

4.1. Materialets användningsområden inom slöjd och bild

Att det går att använda sig av skräp som material i slöjd och bildundervisningen har både enkätsvaren och klassrumsstudien visat oss. Enkätsvaren visar dock på att materialen används på lite olika sätt. Det verkar som ämnena använder olika sorters skräp som kan kopplas till ämnets historia. Slöjdens historia som till stor del är präglad av återanvändning i form av att man sydde, vävde eller på annat sätt återanvände gamla kläder eller tygrester. Slöjden är också det ämne som enligt vår enkät främst använder sig av second hand i form av kläder eller gamla möbler. Tanken att återanvända material har funnits länge inom slöjdundervisningen. Det tog betydligt längre tid för bildundervisningen att börja använda sig av skräp. Där har också skräpet en annan funktion. Kanske kan detta kopplas till att skräpet från början sågs som en provokation, när den infogades i konsten, (t.ex. Picasso, Duchamps) Bilden och konsten har en lång tradition av att det konstnärliga materialet som används skall vara värdefullt.

Inom textilslöjden är det vanligast att ”skräp” som oftast är förknippat med textil används, såsom gamla kläder. Textillärarna använder också material som inte är så förknippat med syslöjd som exempelvis förpackningar, presenning och plastpåsar. På liknande sätt använder trä- och metallslöjden material som är förknippat med sitt ämne, det handlar om att det skall kunna gå att använda i slöjden. Här kommer virke från gamla möbler till användning men även till viss mån rivningsmaterial. Bildlärarna verkar använda sig av ett mer blandat skräputbud, dock med en övervikt just för ”skräp”. Fast till en skräpskulptur verkar i princip allt kunna användas. Tydligt är ändå att material till collage är vanligt, exempelvis gamla tidningar och kartong.

En fråga man skulle kunna ställa sig är hur våra svar skulle ha blivit om lärarna bara hade fått svara på om de använde eller vill använda sig av det som vi definierat som skräp/vardagssopor? Troligt är att vi skulle få ett stort bortfall från slöjdlärarna. Det går dock inte att dra några tydliga gränser mellan ämnesinriktningarna, även en lärare i textil kan använda cykelslangar och metallskrot. En lärare använde sig också av skräp inom sin teknikundervisning genom att låta eleverna testa och prova själv, med skräp som inspiration.

4.2. Den kreativa processen och skräp som inspiration

NU-rapporten tar upp hur lärarna vill hjälpa eleverna att öka deras förmåga att komma på nya idéer. Hur skall man lyckas med det och hur skall man förhålla sig till elevernas kreativa process? Vi har funderat mycket kring hur svårt det är att börja skapa utan att få några ramar att förhålla sig till. Skräpet verkar ge eleverna tillräckligt mycket underlag för att de ska våga arbeta utan att veta exakt vad arbetet ska leda till.

De flesta lärare i vår enkät som använder sig av skräp låter eleverna arbeta fritt med materialet. Molander går igenom förhållandet mellan mästare och lärling och beskriver hur elevens lärande bör gå till. Såsom att man skall låta eleverna lära sig själva. Självklart med stöd och handledning, men man måste få eleverna att våga lita på sitt eget kunnande. Vi har

då vi observerat elever sett att det kan fungera mycket bra att arbeta fritt med skräp som material. Är det så att skräp är lättare att arbeta med i en kreativ process, än de traditionella materialen? Under klassrumsstudien märkte vi att eleverna var entusiastiska. Det kan ha att göra med att det var ett nytt ämne eller att vi var där och observerade. Det kan också vara så att eleverna tyckte att det var roligt att arbeta med skräp för att de tycker att det mesta i bildämnet är roligt. Eller var det för att det var något nytt och spännande? Det råder dock ingen tvekan om att de flesta elever tyckte att det var roligt. Ett tecken på det är att de springer fram till förpackningarna för att få det ”bästa” materialet att jobba med.

Av erfarenhet från våra respektive ämnesområden har vi märkt att det ofta är svårt för eleverna att komma på vad de skall göra. Slöjd- och bildämnet är ämnen där eleverna får bestämma mycket själva. Kanske är det just den frihet som eleverna upplever i dessa ämnen som gör att det blir svårt att skapa. När vi låtit eleverna arbeta med skräp har vi sett att de har lätt för att komma på idéer. Kanske beror det på att man kan slösa på materialet eftersom det ”bara” är skräp. Materialet skräp har också en ”historia”, det är inte ett vitt papper som skall fyllas. Det är redan fyllt med något.

I NU-03 ser vi att i slöjdämnet såväl som i bildämnet är individuellt arbete vanligast. I vår undersökning kan vi se att eleverna självmant väljer att arbeta tillsammans. Kan skräp också vara bra för att få eleverna att arbeta tillsammans? Enligt NU-rapporten hjälper eleverna varandra i sina arbeten, detta är något vi observerade från klassrumsstudien. Eleverna arbetar tillsammans för att lösa uppkomna problem och att dialogen var närvarande under elevernas process var tydlig. Det verkade som att uppmärksamheten var hög.¹⁵⁹ Många gånger verkar det som att eleverna inte riktigt visste vad de gjorde. Molander menar att det inte är viktigt att man alltid *vet vad man gör*, utan det finns då en öppenhet i förståelsen av det som *vi gör*. Vi såg också att eleverna reflekterade över sina arbeten.¹⁶⁰ Det fanns vissa som valde att arbeta mer eller mindre ensamma. Två tjejer i A-klassen verkade föra en ordlös dialog sinsemellan. Det var svårt att se om de arbetade ihop eller var för sig. Vi upplever det som att de både samarbetade och arbetade själva. Dessa tjejer var de enda i studien som förde ett väldigt lågmält och diskret samarbete. Molander menar att dialogen är viktig för kunskapsbildningen. För genom dialogen lär sig eleverna av varandra och av sig själva. Vidare menar Molander att en dialog kan utföras på många olika sätt, tjejernas sätt att föra en tyst dialog sinsemellan är ett av dessa sätt.

Skräp är ett material som snabbt för bort från traditionellt tänkande och in i nytt. Skräp som material fungerar som en blandning mellan Cézannes måleri och Smithsons idéverk. Det är visuellt men det kan också handla om annat, som kritik av kommersialism eller ifrågasättande av varumärken.¹⁶¹ Materialet stämmer också väl överens med Wiks funderingar kring elevers återskapande. Eleverna är vana vid att ständigt ha en utgångspunkt i sitt skapande, en referens, på det sättet borde de vara väl anpassade till att arbeta med skräp.

Ibland hamnar man i både bild- och slöjd- ämnet i situationer där problem uppstår för att man inte kan komma på nya idéer. På de lektioner vi studerade såg vi inga elever som satt och väntade länge innan de satte igång att arbeta. Vi tror därför att materialet skräp kan lämpa sig bra då man vill hitta nya ingångar och sätta igång nya idéer. Enkäterna från lärarna visar på att vi inte är ensamma om den teorin. Många menade att skräp var ett kreativt material. Lärarna påpekar att billighetsfaktorn med ”skräp” är viktig. Att det är billigt gör att lärare och elever kan ”frossa” i vissa sorters skräp. Eftersom materialet är billigt gör det kanske inte så mycket om något blir fel och måste kasseras vilket i sin tur kan bidra till att skapa en kreativ miljö där experiment och uppfinnaranda är hög. Något som ofta är positivt för estetiska ämnen.

4.3. Miljöaspekter

Enligt Brown och Diamond håller jordens resurser på att tömmas på grund av dagens ohållbara konsumtionstakt. De anser att vi behöver gå från slit och släng till en ekonomi baserad på återvinning för att jorden skall fortsätta att fungera.¹⁶² Våra enkätsvar visar att en stor del av dem som använder sig av materialet skräp gör det för att det finns en miljöaspekt i det. De visar också att slöjdlärare använder sig av återvinningsmaterial i form av kläder eller möbler. Eleverna får under dessa lektioner tillfälle att göra något nytt av gammalt. De lär sig genom praktiskt arbete att det går att göra något mer med materialet istället för att slänga det. Vi tror också att man skulle kunna utveckla användandet av skräp inom kreativa ämnen genom att prata om miljön och vår konsumtion. Skräp har en tydlig koppling till begrepp som hållbar utveckling, något också andra skolämnen kan ta fasta på.

De vanliga materialen som används inom slöjd och bildämnena finns oftast redan i salen. Skräpmaterialet måste insamlas. Även om det inte var så vanligt enligt enkäten att eleverna fick samla in allt material så kvarstår det som en intressant aspekt. Att få välja ut sitt eget material. Detta går också att koppla till miljöaspekten. Hur reagerar eleverna om de får hämta sitt eget material från en soptipp eller ifrån trottoarkanten. Kan det skapa elever som är mer medvetna om miljön?

4.4. Slutdiskussion

Om nu skräp är ett så bra material, varför vill då inte alla arbeta med det? Det fanns lärare som inte ville använda sig av skräp. Man kan fundera över varför vissa är kritiska. Kan de som är kritiska mot skräp ha en annan konstuppfattning än de som är positiva till skräp? Vilks tar upp olika konstuppfattningar. Den vanligaste bland dessa är att man ser konst som något vackert. Konsten skall också uppvisa hög teknisk skicklighet.¹⁶³ Andra konstuppfattningar är inte lika kopplade till att konst måste vara vacker. Kanske är det så att de lärarna som är mer kritiska till skräp som material, är det för att de anser att konst skall vara just vackert? Eller är det så "enkelt" som att skräp inte passar deras smak.¹⁶⁴ Då kan förhållandet för dessa lärare bli samma som när konstpubliken såg Duchamps fontän för första gången. Att de helt enkelt inte kunde se hans verk som konst.

Elever idag har troligen en annan konstuppfattning än sina lärare. De har växt upp med att se annan typ av konst, det går inte att undvika samtidskonsten. De kanske inte har sett konst på gallerier men de kan ha sett konst utplacerad i samhället. Detta kan innebära att eleverna är mer positiva till skräp än lärarna.

Om man som lärare inte ständigt är uppmärksam finns det också en risk för att ens undervisning går på rutin.¹⁶⁵ Detta kan också vara en anledning till att vissa lärare förbiser materialet.

Vi tror att skräp kan göra att eleverna inte fastnar i att det viktigaste är att resultatet blir snyggt. Vi ser också att skräpet medför något annat än de "vanliga" materialen då skräpet redan har en historia. Med skräp som utgångspunkt blir det lättare att jobba med fokus på processen och skapandet istället för fokus på slutprodukt. Det viktiga blir att lösa problem och

finna nya vägar. Vi ser att materialet har fördelar både när det gäller inspiration och att eleven kan skapa fritt och stort utan begränsningar på ekonomi.

Samtidskonsten tenderar att kommentera vår verklighet. Konstnärer gestaltar kommersialism och miljöproblematik. Elevernas arbeten med skräp behöver inte främst vara anknuten till det visuella.¹⁶⁶ Istället kan eleverna arbeta med andra frågeställningar. Eleverna kan fokusera på konstens sociala betydelse.¹⁶⁷ Materialet skräp berör frågor som, vilka är det som har konsumerat allt som slängs? Eleverna kan se på förhållandet mellan rika och fattiga länder, utifrån skräp som material.

Eftersom vårt uppsatsämne handlar om ämnena slöjd och bild är det naturligt för oss att notera att lärare i både slöjd och bild vill arbeta mer ämnesövergripande.¹⁶⁸ Om nu redan båda lärargrupperna använder sig av skräp kan kanske materialet fungera som en gemensam plattform för arbete över ämnesgränserna.

REFERENSER

Tryckta källor

Allerholm, M (2005). "Det blev aldrig något i rondellen". K. Malmquist, O. Ors (Red.), *Samtidskonst för lärare och andra intresserade* (s.96-103). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Grundskolans kursplaner och betygskriterier 2000. Skolverket (2000). Stockholm: Fritzes.

Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation, och andra medierande redskap*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS

Johansson, M. & Hasselskog, P. (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*. (NU-03) Göteborgs Universitet

Kleiner, S. F, Mamiya, J. C. (2005). *Gardner's art through the ages*. Belmont: Wadsworth.

Lind, M. (2005). "Tänk om: Konst på gränsen till arkitektur och design". K. Malmquist, O. Ors (Red.), *Samtidskonst för lärare och andra intresserade* (s. 60-71). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Malmquist, K. (2005). "Inledning". K. Malmquist, O. Ors (Red.), *Samtidskonst för lärare och andra intresserade* (s. 8-11). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Marner, A. & Örtengren, H. & Segerholm, C. (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*. (NU-03, Rapport 253) Umeå universitet

Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.

Nyberg, G. G. (1995). *Svensk Slöjdhistoria*. Helsingborg: LTs förlag.

Pettersson, S. & Åsén, G. (1989). *Bildundervisningen och det pedagogiska rummet*. Stockholm: HLS förlag.

Svenska akademiens ordbok. Svenska akademien (1981). Lund: Gleerups

Trost, Jan. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vilks, L. (1995). *Konstteori, kameler går på vatten*. Nora: Nya Doxa.

Wik, Annika (2005). "Se på nytt". K. Malmquist, O. Ors (Red.), *Samtidskonst för lärare och andra intresserade* (s. 22-29). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Otryckta källor

<http://www.dalarnastidningar.se/nyheter/article94642.ece>, (2007-05-22).

http://www.goteborgcityairport.se/Newsticker/newsticker.view.asp?ne_id=133, (2007-05-08).

<http://www.harryda.se/4.1ce9f9d103b2121a348000364.html.printable>, (2007-05-22).

http://www.saterglantan.se/kortkurser/kurs/Aterbruksslojd_plat.htm, (2007-04-11).

<http://www.skrapfrimiljo.nu/sa/node.asp?node=1838>, (2007-05-22).

http://www.stockholm.se/pages/120145/Designpatrullen_2.pdf, (2007-05-08).

<http://www.vardshusverkstan.com/maria/index.php>, (2007-05-22).

Kellagher, J. & Stenberg, M. & Söderberg, J. & Torell, L (2006). *Planeten* [Film].
Charon Film AB.

Kopenhagen.dk

<http://kopenhagen.dk/fileadmin/oldsite/presse/arkiv.htm>

Kursplanen för bild, Skolverkets hemsida

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3869&extraId=2087>

Rooseum

http://www.rooseum.se/content/e13/e223/e818/e822/index_se.html

Personlig kommunikation: Åsa Olsson, 9 maj 2007

BILDFÖRTECKNING

Bild nr 1: "Byggnad"

Bild nr 2: "Tåg"

Bild nr 3: "Bäbis i bäbisgunga"

Bild nr 4: "Rymdvarelse"

Bild nr 5: "Timglas"

Bild nr 6: "Raket"

Bild nr 7: "Megafon"

Bild nr 8: "Pansarvagn"

Bild nr 9: "Farkost"

Samtliga fotografier är tagna av författarna.

Fotnoter

¹ Skolverket 2000

² Skolverkets hemsida,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3869&extraId=2087>

³ Svenska akademiens ordbok, 1981

⁴ Waldén i Nyberg, 1995 s. 8

⁵ Nyberg 1995

⁶ Johansson, 2002 s. 8

⁷ Nyberg, 1995 s. 22

⁸ Waldén, 1994 i Johansson s. 19

⁹ Johansson 2002 s. 8

¹⁰ Johansson 1987 i Johansson 2002 s. 9

¹¹ 2000

¹² Johansson, 2002 s. 9

¹³ Thorbjörnsson 1990 i Johansson 2002

¹⁴ Borg 1995; Johansson, 1995b i Johansson, 2002

¹⁵ Johansson, 2002

¹⁶ Borg, 1995 i Johansson, 2002

¹⁷ Svensson 2000

¹⁸ Pettersson & Åsén, 1989 s. 72

¹⁹ Pettersson & Åsén, 1989 s. 70

²⁰ Pettersson & Åsén, 1989 s. 72

²¹ Pettersson & Åsén, 1989 s. 74

²² Pettersson & Åsén, 1989 s. 76

²³ Pettersson & Åsén, 1989 s. 75

²⁴ Pettersson & Åsén, 1989 s. 78

²⁵ Marner & Örtengren & Segerholm, 2005 s. 22

²⁶ Pettersson & Åsén, 1989 s. 81

²⁷ Pettersson & Åsén, 1989 s. 81

²⁸ Pettersson & Åsén, 1989 s. 84

²⁹ Pettersson & Åsén, 1989 s. 91

³⁰ Pettersson & Åsén, 1989 s. 94

³¹ Marner & Örtengren & Segerholm, 2005 s. 22

³² Pettersson & Åsén, 1989 s. 102

³³ Pettersson & Åsén, 1989 s. 107-108

³⁴ Marner & Örtengren & Segerholm, 2005 s. 22

³⁵ Kursplanen för bild, Skolverkets hemsida,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3869&extraId=2087>

³⁶ Marner & Örtengren & Segerholm, 2005 s. 23

³⁷ Mål och styrdokument – analys och utveckling

³⁸ Marner & Örtengren & Segerholm, 2005 s. 23

³⁹ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 961

⁴⁰ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 964

⁴¹ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 972

⁴² Kleiner & Mamiya, 2005 s. 974

⁴³ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 975

⁴⁴ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 975

⁴⁵ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 981

⁴⁶ Vilks, 1995 s. 63

⁴⁷ Vilks, 1995 s. 62

⁴⁸ Vilks, 1995 s. 63

⁴⁹ Vilks, 1995 s. 65

⁵⁰ Vilks, 1995 s. 76

⁵¹ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 983

⁵² Kleiner & Mamiya, 2005 s. 1051

⁵³ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 1052

⁵⁴ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 1054-1055

-
- ⁵⁵ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 1056
⁵⁶ Kleiner & Mamiya, 2005 s. 1086-1087
⁵⁷ Malmquist, 2005 s. 8
⁵⁸ Allerholm, 2005 s. 97
⁵⁹ <http://www.skrapfrimiljo.nu/sa/node.asp?node=1838>, 2007-05-22
⁶⁰ <http://www.harryda.se/4.1ce9f9d103b2121a348000364.html.printable>, 2007-05-22
⁶¹ <http://www.dalarnastidningar.se/nyheter/article94642.ece>, 2007-05-22
⁶² http://www.saterglantan.se/kortkurser/kurs/Aterbruksslojd_plat.htm, 2007-04-11
⁶³ http://www.stockholm.se/pages/120145/Designpatrullen_2.pdf, 2007-05-08
⁶⁴ <http://www.vardshusverkstan.com/maria/index.php>, 2007-05-22
⁶⁵ http://www.goteborgcityairport.se/Newsticker/newsticker.view.asp?ne_id=133, 2007-05-08
⁶⁶ Vilks, 1995 s. 67
⁶⁷ Vilks, 1995 s. 14
⁶⁸ Vilks, 1995 s. 14
⁶⁹ Vilks, 1995 s. 14-15
⁷⁰ Vilks, 1995 s. 16
⁷¹ Vilks, 1995 s. 31
⁷² Vilks, 1995 s. 52
⁷³ Vilks, 1995 s. 37
⁷⁴ Vilks, 1995 s. 37
⁷⁵ Vilks, 1995 s. 18
⁷⁶ Vilks, 1995 s. 30-31
⁷⁷ Vilks, 1995 s. 127-128
⁷⁸ Vilks, 1995 s. 138-139
⁷⁹ En spiralformade vågbrytaren från 1970 i Great Salt Lake i Utah
⁸⁰ Vilks, 1995 s. 30-31
⁸¹ Vilks, 1995 s. 66
⁸² Vilks, 1995 s. 112
⁸³ Molander, 1993 s. 70
⁸⁴ Molander, 1993 s. 71
⁸⁵ Molander, 1993 s. 2
⁸⁶ Molander, 1993 s. 1
⁸⁷ Molander, 1993 s. 172
⁸⁸ Molander, 1993 s. 19
⁸⁹ Molander, 1993 s. 2
⁹⁰ Molander, 1993 s. 76-77
⁹¹ Molander, 1993 s. 60
⁹² Molander, 1993 s. 263
⁹³ Molander, 1993 s. 251
⁹⁴ Molander, 1993 s. 54
⁹⁵ Molander, 1993 s. 252
⁹⁶ Molander, 1993 s. 117
⁹⁷ Molander, 1993 s. 116
⁹⁸ Molander, 1993 s. 124
⁹⁹ Molander, 1993 s. 124
¹⁰⁰ Molander, 1993 s. 144
¹⁰¹ Molander, 1993 s. 148
¹⁰² Molander, 1993 s. 124
¹⁰³ Molander, 1993 s. 132
¹⁰⁴ Molander, 1993 s. 102
¹⁰⁵ Molander, 1993 s. 103
¹⁰⁶ Molander, 1993 s. 105
¹⁰⁷ Molander, 1993 s. 107
¹⁰⁸ Molander, 1993 s. 27
¹⁰⁹ Molander, 1993 s. 162
¹¹⁰ Molander, 1993 s. 163
¹¹¹ Molander, 1993 s. 24
¹¹² Wik, 2005 s. 22
¹¹³ Wik, 2005 s. 29

-
- ¹¹⁴ Simulacrum är ett begrepp som utvecklats av sociologen Jean Baudrillard.
- ¹¹⁵ Wik, 2005 s. 28-29
- ¹¹⁶ Wik, 2005 s. 28-29
- ¹¹⁷ Eleven i detta fall är en arkitektstudent
- ¹¹⁸ Molander, 1993 s. 28
- ¹¹⁹ Molander, 1993 s. 215
- ¹²⁰ Molander, 1993 s. 18
- ¹²¹ Molander, 1993 s. 55
- ¹²² Molander, 1993 s. 65
- ¹²³ Molander, 1993 s. 177
- ¹²⁴ Molander, 1993 s. 183
- ¹²⁵ NU-03 bild s. 9
- ¹²⁶ NU-03 slöjd s. 9
- ¹²⁷ enligt Johansson, 2002 s. 17
- ¹²⁸ NU-03 slöjd s. 48
- ¹²⁹ NU-03 bild s. 88
- ¹³⁰ NU-03 bild s. 88
- ¹³¹ NU-03 slöjd s. 52 och Johansson 2002 s. 20
- ¹³² Nu 03 bild s. 82
- ¹³³ Nu 03 slöjd s. 56-57
- ¹³⁴ NU 03 slöjd s. 47
- ¹³⁵ NU-03 bild s. 80-82, NU-03 slöjd s. 63
- ¹³⁶ NU-03 bild s. 83
- ¹³⁷ NU-03 slöjd s. 61
- ¹³⁸ NU-03 bild s. 84
- ¹³⁹ NU-03 slöjd s. 58
- ¹⁴⁰ Will Steffen (Professor Australian National University) i Kellagner, Stenberg, Söderberg, Torell, 2006
- ¹⁴¹ Mathis Wackenagel VD Global footprint network) i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴² Steffen i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴³ Wackenagel i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴⁴ Steffen i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴⁵ Steffen i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴⁶ Lester R. Brown (VD The earth Policy institute) och Jared Diamond (Professor University of California) i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴⁷ Björk 1997 i Johansson, 2002
- ¹⁴⁸ Carl Folke (professor Stockholms universitet) i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁴⁹ Johansson, 2002
- ¹⁵⁰ Soujanen enligt Johansson, Johansson, 2002 s. 25
- ¹⁵¹ Herman Daly (professor University of Maryland) i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁵² Lind, 2005 s. 67-68
- ¹⁵³ Lind, 2005 s. 69
- ¹⁵⁴ http://www.rooseum.se/content/e13/e223/e818/e822/index_se.html, 2007-05-23,
<http://kopenhagen.dk/fileadmin/oldsite/presse/arkiv.htm>, 2007-05-23
- ¹⁵⁵ Lind, 2005 s. 68-69
- ¹⁵⁶ Trost, 2001 s. 77-78
- ¹⁵⁷ Trost, 2001 s. 72
- ¹⁵⁸ Trost, 2001 s. 72
- ¹⁵⁹ Molander, 1993 s. 148
- ¹⁶⁰ Molander, 1993 s. 144
- ¹⁶¹ Vilks, 1995 s. 30-31
- ¹⁶² Lester R. Brown (VD The earth Policy institute) och Jared Diamond (Professor University of California) i Kellagner et alii, 2006
- ¹⁶³ Vilks, 1995 s. 14
- ¹⁶⁴ Vilks, 1995 s. 37
- ¹⁶⁵ Molander, 1993 s. 60
- ¹⁶⁶ Vilks, 1995 s. 30-31
- ¹⁶⁷ Vilks, 1995 s. 138-139
- ¹⁶⁸ NU-bild 2003 s. 80-82, NU-slöjd, 2003 s. 63

Till slöjdlärare och bildlärare

”Skräpmaterial” i undervisningen

Denna enkätundersökning utförs med huvudsyfte att få mer information om lärares förhållningssätt till användandet av materialet ”skräp” i undervisningen.

Vi som skickar denna enkätundersökning till Dig är Stina Aronsson och Anna Andreasson. Undersökningen är en del i vår examensuppsats inom lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet.

Vårt examensarbete handlar om hur man kan jobba med den kreativa processen inom slöjd och bildämnet utifrån användningen av skräp som material.

I vårt arbete och i denna enkätundersökning har vi valt att använda ordet ”skräp” som ett sammanfattande ord för det som vi människor väljer att slänga. Fokus på vårt arbete är material som går att återanvända, det vill säga det som du och jag slänger i våra sopor eller lägger undan till återvinning.

Denna enkätundersökning har skickats ut till 42 skolor i Sverige.

Du som har mottagit denna enkät är alltså en viktig del i vårt arbete. Vi ber Dig därför att markera dina svar i undersökningen nedan och sedan skicka tillbaks det ifyllda dokumentet till oss.

E-postadressen är: ex.skrap@gmail.com

Svaren från enkätundersökningen behandlas helt anonymt på så sätt att enskilda personers svar inte kommer att kunna urskiljas i vårt arbete eller i våra sammanställningar.

Om du har några frågor om denna enkätundersökning får du gärna höra av dig till oss via e-post: ex.skrap@gmail.com

Vill du skicka svaret brevledes går det också bra till adressen nedan:

*Anna Andreasson
Vårflodsgatan 9
418 73 Göteborg*

Vi behöver ditt svar senast den 4 maj 2007

På förhand tack för din medverkan.

Göteborg i april 2007

Stina Aronsson och Anna Andreasson

Fråga 1- 8 syftar till att ge en översiktlig bakgrund till personen som besvarar denna enkät och dennes lärarroll.

1. Är Du man eller kvinna?

☐

Man

☐

Kvinna

2. Vilket år föddes Du?

3. Vilket län tillhör Din arbetsplats?

4. Hur länge har Du arbetat som lärare?

☐

1-2 år

☐

3-5 år

☐

6-10 år

☐

Mer än 10 år

5. Hur länge har Du arbetat på denna skola?

☐

1-2 år

☐

3-5 år

☐

6-10 år

☐

Mer än 10 år

6. Vilken/vilka årskurser undervisar Du? (Flera rutor kan markeras)

☐

Årskurs 1

☐

Årskurs 2

☐

Årskurs 3

☐

Årskurs 4

☐

Årskurs 5

☐

Årskurs 6

- ☐ Årskurs 7
- ☐ Årskurs 8
- ☐ Årskurs 9
- ☐ Gymnasieskola
- ☐ Annat

7. Vilken/vilka ämnen är Du lärare i? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Trä/metallslöjd
- ☐ Textilslöjd
- ☐ Bild
- ☐ Annat

8. Vad har Du för utbildning?

Fråga 9- 19 berör ämnet ”skräp” som material i undervisning.

9. Använder Du ”skräp” i din undervisning?

- ☐ Ja (Om ja, se fråga 10.)
- ☐ Nej (Om nej, gå vidare till fråga 22)

10. Vad är det för sorts ”skräp” Du använder? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Skrot, som metallskrot, bildelar, bildäck
- ☐ Skräp, vardagssopor som glas, konserver, förpackningar och tidningar
- ☐ Second hand, det vi brukar skänka till ”loppis” eller klädinsamlingar
- ☐ Annat, var vänlig skriv nedan

11. Hur samlas ”skräpet” in? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Samlas in hemma av läraren själv
- ☐ Samlas in av eleverna

- ☐ Samlas in på skolan
- ☐ Hämtas från ”soptippar”
- ☐ Annat, var vänlig skriv nedan

12. Varför började Du använda dig av ”skräp”?

13. Varför använder Du ”skräp” i din undervisning? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Billigt material
- ☐ Lättillgängligt
- ☐ Enkelt att använda
- ☐ Inspirerande
- ☐ På grund av miljöaspekten
- ☐ Annat, var vänlig skriv nedan

14. Hur använder Du ”skräp” i din undervisning?

15. Hur länge har Du använt dig av ”skräp” i din undervisning?

- ☐ 1-2 år
- ☐ 3-5 år
- ☐ 6-10 år

☐ Mer än 10 år

16. Vilken åldersgrupp tycker Du passar för användandet av ”skräp”? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Årskurs 1
☐ Årskurs 2
☐ Årskurs 3
☐ Årskurs 4
☐ Årskurs 5
☐ Årskurs 6
☐ Årskurs 7
☐ Årskurs 8
☐ Årskurs 9
☐ Gymnasieskola
☐ Annat

17. Fördelar med att använda sig av ”skräp” i undervisningen?

18. Nackdelar med att använda sig av ”skräp” i undervisningen?

19. Hur bemöts ”skräpmaterialet” av eleverna?

	Ja	Nej	Vet inte
De är negativt inställda.	☐	☐	☐
De är till en början negativt inställda men ändrar sig när de börjar arbeta med materialet.	☐	☐	☐

De är positivt inställda.

☐☐☐

De är till en början positivt inställda men
ändrar sig när de börjar arbeta med
materialet.

☐☐☐

Fråga 20-21 tar upp förhållandet mellan "styrda" respektive "fria"
uppgifter med "skräp" som material.

20. Låter du eleverna skapa fritt utifrån deras egna idéer, med "skräp" som material?

☐	Ja
☐	Nej
☐	Vet ej

21. Använder du dig av mer styrda uppgifter, med "skräp" som material?

☐	Ja
☐	Nej
☐	Vet ej

Nu kan Du hoppa till fråga 26.

Fråga 22-25 är för Dig som **inte** använder dig av "skräp" i din undervisning.

22. Varför använder Du inte "skräp" i undervisningen?

--

23. Skulle Du vilja använda "skräp" i din undervisning?

☐	Ja
☐	Nej (Om Nej, gå vidare till fråga 26)
☐	Vet ej

24. Varför skulle Du vilja använda "skräp"? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Verkar vara ett billigt material
☐ Verkar vara lätt att få tag på
☐ Tror mina elever skulle tycka det är roligt
☐ På grund av miljöaspekten
☐ Annat, var vänlig skriv nedan

25. Hur skulle Du vilja använda materialet? (Flera rutor kan markeras)

- ☐ Som material för eleverna att använda
☐ Som inspiration för eleverna
☐ Annat, var vänlig skriv nedan

Fråga 26-28 berör ämnet "skräp" som material.

26. Känner Du till några konsthantverkare som använder sig av "skräp"?

- ☐ Ja (Om ja, ange gärna nedan)
☐ Nej

27. Känner Du till några konstnärer som använder sig av "skräp"?

- ☐ Ja (Om ja, ange gärna nedan)
☐ Nej

28. Använder Du "skräp" i ditt eget (konstnärliga) arbete?

☐

Ja (Om ja, ange gärna hur nedan)

☐

Nej

Fråga 29-30 tar upp två avslutande frågor om enkäten.

29. Har du ytterligare synpunkter eller kommentarer på denna undersökning och dess frågor så skriv gärna dem nedan.

30. Vill du få ta del av resultatet av denna undersökning?

☐

Ja

☐

Nej

Var vänligt och kontrollera att Du svarat på alla frågorna.

Dina svar skickar du till oss via e-post: ex.skrap@gmail.com

OBS: Glöm inte att spara ner Dina svar på din dator och sen skicka det till oss som bifogad fil.

Du kan också skicka via vanlig post:

Anna Andreasson

Vårflodsgatan 9

418 73 Göteborg

Tack för Din medverkan!

Vänliga hälsningar

Stina Aronsson och Anna Andreasson

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

Till vårdnadshavare för elev i klass XX och XX

Vi som skickar detta papper till Dig är Stina Aronsson och Anna Andreasson. Vi läser till lärare vid Göteborgs Universitet. Våra ämnesinriktningar är Slöjd och Bild.

Vi skriver till er för att vi behöver ert godkännande då vi tänker dokumentera när bildlärare Åsa Olsson på er skola har en lektion med skräp som material. Detta kommer att vara underlag till vårt forskningsarbete.

Undersökningen är en del i vår examensuppsats inom lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet. Vårt examensarbete handlar om hur man kan arbeta med den kreativa processen inom slöjd och bildämnet utifrån användningen av skräp som material. Vi kommer främst att titta på hur elever väljer att arbeta med materialet skräp utifrån den kreativa processen. Ingen elev kommer att namnges i vår uppsats eller på annat sätt kunna urskiljas. Allt material kommer att behandlas anonymt.

Vi kommer att fråga eleverna efter lektionen om de tillåter att vi fotograferar deras färdiga resultat.

Jag godkänner att mitt barn är med på dessa lektioner och att det blir underlag för forskning.

Namnunderskrift _____

Elevens namn _____

Vi behöver ditt svar till lektionen den 9 maj.

På förhand tack för din medverkan.

Göteborg i maj 2007

Stina Aronsson och Anna Andreasson

Till eleven

Till lektionen kommer Du att behöva ta med dig fem förpackningar. Förpackningar kan vara: schampoflaskor, godispapper, konservburk, juicepaket, plastpåsar, flingpaket, alla typer av förpackningar som man kan komma på. Se till att de förpackningar du tar med dig är rena och ursköljda om så behövs. Glöm inte att man inte får ta med någonting som det varit nötter i till skolan.

Kom ihåg att ta med detta papper till lektionen den 9 maj!

1. Frågor till läraren om ”skräp”

Har eleverna tidigare arbetat med skräp?
(ja, nej, några har, vet ej..)

Om ja, hur har de arbetat med skräp?

Vilken typ av skräp har de använt?

Varför har de arbetat med skräp?

Hur är klassen som helhet?

2. Frågor om klassen och dess könsfördelning

Vilken årskurs går eleverna i?

Hur lång är deras lektion?

Hur många elever är det i klassen?

Hur många elever är det som deltar i studien?

Hur många killar är det i klassen?

Hur många tjejer är det i klassen?

Hur många killar deltar i studien?

Hur många tjejer deltar i studien?

Analysprotokoll

Tänk på att uppmärksamma frågorna också ur ett **könsperspektiv!**

Tänk på att uppmärksamma när under lektionen något äger rum, **Tidsperspektiv!**

Tänk på att uppmärksamma hur många som gör eller inte gör något, **Antal!**

Tänk på att uppmärksamma om något övrigt intressant inträffar, **Övrigt!**

1. Frågor om elevernas förväntningar och beteende innan lektionen börjar

– Hur ser elevernas engagemang/förväntningar ut då de kommer in i klassrummet?

☐ De är positiva till lektionen

☐ De är negativa till lektionen

☐ De är varken eller

☐ De är positiva till själva ämnet ”skräp”

☐ De är negativa till själva ämnet ”skräp”

☐ De är varken eller

2. Frågor angående början av lektionen

– Verkar eleverna förstå lärarens instruktioner?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vissa förstår

☐ Vet ej

– Verkar eleverna tycka det är roligt?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vissa förstår

☐ Vet ej

– Hur snabbt kommer de igång?

☐ Under några minuter

☐ 5 minuter

☐ 10 minuter

☐ 20 minuter

☐ Efter 20 minuter

☐ De kommer inte igång

3. Frågor om materialet

– Har eleverna med sig material?

☐ Ja, enligt anvisningarna

☐ Ja, men ej enligt anvisningarna

☐ Nej

– Vad har eleverna tagit med sig för skräp?

☐ Förpackningar

☐ Annat

Att eventuellt notera hos eleverna:

– Vem har samlat in materialet?

Eleverna själva, föräldrar eller annan?

– Hur upplevdes materialinsamlandet?

Lustfullt, tråkigt, omständligt, arbetsamt eller spännande etc.

4. Frågor angående själva arbetet

– Hur arbetar de?

☐ Gör upp en skiss innan de sätter igång

☐ Testar vad man kan göra (fysiskt) med materialet?

☐ De testar sina idéer på läraren

☐ De testar sina idéer på klasskamrater

☐ Annat

– Vad använder de sig av för verktyg/hjälpmedel?

Ge exempel:

5. Frågor angående hur de "hämtar inspiration"

☐ De hämtar inspiration från andra elever

☐ De hämtar inspiration från materialet "skräp"

☐ De hämtar inspiration från skolans övriga material, ex böcker

☐ De hämtar inspiration från läraren

☐ Annat

6. Frågor angående enskild respektive "grupparbete"

– Samarbetar de med andra elever?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Till viss del

– Hur samarbetar de?

☐ Hjälper varandra verbalt

☐ Hjälper varandra att ex. hålla eller limma

☐ Annat

7. Frågor angående elevernas frågor

– Vad handlar elevernas frågor om?

☐ Om lektionen eller deras arbete

☐ De funderar kring syftet med ämnet, "skräp"

☐ De undrar varför de skall göra detta

☐ De kopplar ihop ämnet med miljöfrågor

☐ Om annat

Ange:

8. Frågor angående slutprodukten

– Verkar de nöjda med vad de har skapat?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

– Hur talar de om sina ”verk”?

☐ Positivt

☐ Negativt

☐ Eleverna frågar varandra om deras verk

☐ Annat

– Visar de andra i klassen vad de gjort?

☐ Ja

☐ Nej

– Hur behandlar eleverna sina ”verk”?

☐ Försiktigt

☐ Oaktsamt

☐ De slänger verket

☐ De sparar verket

– Verkar eleverna lärt sig något?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

Om ja, Vad:

– Verkar eleverna haft roligt?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

De som svarat JA till att de använder skräp						Bilaga 3 enkätsvar					
						Lärarens inriktning					
						Trä/ Metall	Trä/ Metall	Textil	Bild	Bild	Textil/ Bild
											Summa
1 <u>Är Du man eller kvinna?</u>											
<u>Man</u>						5			3		8
<u>Kvinna</u>							1	9		6	17
											25
2 <u>Vilket år föddes Du?</u>											
1940-1949						2		3	2	1	8
1950-1959						2			1	1	4
1960-1969						1	1	3		2	8
1970-1979								2		1	3
1980-1990										1	1
inget svar								1			1
											25
3 <u>Vilket län tillhör Din arbetsplats?</u>											
se "Övriga frågor" nedan											
4 <u>Hur länge har Du arbetat som lärare?</u>											
1-2 år								1		1	2
3-5 år						2	1	1		1	5
6-10 år								4			4
Mer än 10 år						3		3	3	2	12
inget svar										2	2
											25
5 <u>Hur länge har Du arbetat på denna skola?</u>											
1-2 år								4		2	6
3-5 år							1	2	1		4
6-10 år								3		1	4
Mer än 10 år						5			2	3	11
inget svar											0

[illegible]

10	<u>Vad är det för sorts "skräp" Du använder?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Skrot, som metallskrot, bildelar, bildäck				3	1	1					5	
	Skräp, vardagsopor som glas, konserver, förpackningar och tidningar				1	1	5	3	6	1		17	
	Second hand, det vi brukar skänka till "loppis" eller klädinsamlingar						8		2	1		11	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				4		3					7	
11	<u>Hur samlas "skräpet" in?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Samlas in hemma av läraren själv				4	1	8	3	6	1		23	
	Samlas in av eleverna				2		6		2	1		11	
	Samlas in på skolan				2		3	2	3	1		11	
	Hämtas från "soptippar"				1	1			1			3	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				1		2		1			4	
12	<u>Varför började Du använda dig av "skräp" ?</u>												
	se "Övriga frågor" nedan												
13	<u>Varför använder Du "skräp" i din undervisning?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Billigt material				5	1	9	3	6	1		25	
	Lättillgängligt				2		6	2	5	1		16	
	Enkelt att använda				1		6	3	4	1		15	
	Inspirerande				2	1	7	1	6	1		18	
	På grund av miljöaspekten				2	1	7	2	4	1		17	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				1							1	
14	<u>Hur använder Du "skräp" i din undervisning ?</u>												
	se "Övriga frågor" nedan												
15	<u>Hur länge har Du använt dig av "skräp" i din undervisning?</u>												
	1-2 år				1		2		1			4	
	3-5 år				2	1	2		1			6	
	6-10 år						3	1	2			6	
	Mer än 10 år				2		2	2	2	1		9	

16	<u>Vilken åldersgrupp tycker Du passar för användandet av "skräp" ?</u>																
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>																
	Årskurs 1					2		3	2	4	1	12					
	Årskurs 2					2		3	2	4	1	12					
	Årskurs 3					3	1	4	2	4	1	15					
	Årskurs 4					3	1	4	2	4	1	15					
	Årskurs 5					4	1	4	2	4	1	16					
	Årskurs 6					3	1	6	3	5	1	19					
	Årskurs 7					5	1	7	3	6	1	23					
	Årskurs 8					5	1	9	3	6	1	25					
	Årskurs 9					5	1	9	3	6	1	25					
	Gymnasieskola					1		3	2	5	1	12					
	Annat							1		1		2					
17	<u>Fördelar med att använda sig av "skräp" i undervisningen?</u>																
	se "Övriga frågor" nedan																
18	<u>Nackdelar med att använda sig av "skräp" i undervisningen?</u>																
	se "Övriga frågor" nedan																
19	<u>Hur bemöts "skräpmaterialet" av eleverna?</u>																
	<u>De är negativt inställda</u>																
	Ja							1				1					
	Nej					3	1	7	1	5	1	18					
	Vet inte					2						2					
	<u>De är till en början negativt inställda men ändrar sig...</u>																
	Ja					1		1		1		3					
	Nej					2	1	2		2	1	8					
	Vet inte					1		2		2		5					
	inget svar							1				1					
	<u>De är positivt inställda</u>																
	Ja					3	1	7	2	6	1	20					
	Nej											0					

[illegible]

	ÖVRIGA FRÅGOR															
3	<u>Vilket län tillhör Din arbetsplats?</u>				Blekinge	1										
					Dalarna	1										
					Gotland	1										
					Gävleborg	1										
					Jönköping	1										
					Kalmar	3										
					Stockholm	1										
					Södermanland	3										
					Uppsala	3										
					Värmland	3										
					Västerbotten	1										
					Västernorrland	2										
					Västmanland	2										
					Örebro	1										
					Östergötland	1										
						25										
10	<u>Vad är det för sorts "skräp"</u>				cykelslang, gammal förpackningsmaterial, pressening, sladd-skrot, kaffeförpackningar											
	<u>Du använder?</u>				(syv väskor) bubbelplast, frigolit, plastsäckar, tygspill, garnspill, träspill, naturmaterial och pinnar											
					plastpåsar											
					rivningsmaterial											
					Möbler											
					Trä från trasiga möbler.											
					Spill från en ventilationsfirma som vi använder till att stoppa kuddar och dylikt med.											
11	<u>Hur samlas "skräpet" in?</u>				alla elever i år 8-9 ska ta med sig något hemifrån som ska lagas eller sys om.											
					Samlas in av eleverna, är tillåtet men händer sällan utom vid omsömnad, lagning.											
					Samlas in på skolan, någon gång ibland											
					på byggplatser											
					Elevernars föräldrar och släktingar bistår gärna med allt möjligt som de inte längre behöver t.ex.											
					porslin (porslinsmålning) garnrester, korkbitar, frigolit m. m Kartong kan man tjata till sig på											
					olika företag!											

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

De som svarat JA till att de använder skräp						Bilaga 3 enkätsvar					
						Lärarens inriktning					
						Trä/ Metall	Trä/ Metall	Textil	Bild	Bild	Textil/ Bild
											Summa
1 <u>Är Du man eller kvinna?</u>											
<u>Man</u>						5			3		8
<u>Kvinna</u>							1	9		6	17
											25
2 <u>Vilket år föddes Du?</u>											
1940-1949						2		3	2	1	8
1950-1959						2			1	1	4
1960-1969						1	1	3		2	8
1970-1979								2		1	3
1980-1990										1	1
inget svar								1			1
											25
3 <u>Vilket län tillhör Din arbetsplats?</u>											
se "Övriga frågor" nedan											
4 <u>Hur länge har Du arbetat som lärare?</u>											
1-2 år								1		1	2
3-5 år						2	1	1		1	5
6-10 år								4			4
Mer än 10 år						3		3	3	2	12
inget svar										2	2
											25
5 <u>Hur länge har Du arbetat på denna skola?</u>											
1-2 år								4		2	6
3-5 år							1	2	1		4
6-10 år								3		1	4
Mer än 10 år						5			2	3	11
inget svar											0

[illegible]

10	<u>Vad är det för sorts "skräp" Du använder?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Skrot, som metallskrot, bildelar, bildäck				3	1	1					5	
	Skräp, vardagsopor som glas, konserver, förpackningar och tidningar				1	1	5	3	6	1		17	
	Second hand, det vi brukar skänka till "loppis" eller klädinsamlingar						8		2	1		11	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				4		3					7	
11	<u>Hur samlas "skräpet" in?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Samlas in hemma av läraren själv				4	1	8	3	6	1		23	
	Samlas in av eleverna				2		6		2	1		11	
	Samlas in på skolan				2		3	2	3	1		11	
	Hämtas från "soptippar"				1	1			1			3	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				1		2		1			4	
12	<u>Varför började Du använda dig av "skräp" ?</u>												
	se "Övriga frågor" nedan												
13	<u>Varför använder Du "skräp" i din undervisning?</u>												
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>												
	Billigt material				5	1	9	3	6	1		25	
	Lättillgängligt				2		6	2	5	1		16	
	Enkelt att använda				1		6	3	4	1		15	
	Inspirerande				2	1	7	1	6	1		18	
	På grund av miljöaspekten				2	1	7	2	4	1		17	
	Annat (se "Övriga frågor" nedan)				1							1	
14	<u>Hur använder Du "skräp" i din undervisning ?</u>												
	se "Övriga frågor" nedan												
15	<u>Hur länge har Du använt dig av "skräp" i din undervisning?</u>												
	1-2 år				1		2		1			4	
	3-5 år				2	1	2		1			6	
	6-10 år						3	1	2			6	
	Mer än 10 år				2		2	2	2	1		9	

16	<u>Vilken åldersgrupp tycker Du passar för användandet av "skräp" ?</u>																	
	<u>(Flera rutor kan markeras)</u>																	
	Årskurs 1					2		3	2	4	1	12						
	Årskurs 2					2		3	2	4	1	12						
	Årskurs 3					3	1	4	2	4	1	15						
	Årskurs 4					3	1	4	2	4	1	15						
	Årskurs 5					4	1	4	2	4	1	16						
	Årskurs 6					3	1	6	3	5	1	19						
	Årskurs 7					5	1	7	3	6	1	23						
	Årskurs 8					5	1	9	3	6	1	25						
	Årskurs 9					5	1	9	3	6	1	25						
	Gymnasieskola					1		3	2	5	1	12						
	Annat							1		1		2						
17	<u>Fördelar med att använda sig av "skräp" i undervisningen?</u>																	
	se "Övriga frågor" nedan																	
18	<u>Nackdelar med att använda sig av "skräp" i undervisningen?</u>																	
	se "Övriga frågor" nedan																	
19	<u>Hur bemöts "skräpmaterialet" av eleverna?</u>																	
	<u>De är negativt inställda</u>																	
	Ja							1				1						
	Nej					3	1	7	1	5	1	18						
	Vet inte					2						2						
	<u>De är till en början negativt inställda men ändrar sig...</u>																	
	Ja					1		1		1		3						
	Nej					2	1	2		2	1	8						
	Vet inte					1		2		2		5						
	inget svar							1				1						
	<u>De är positivt inställda</u>																	
	Ja					3	1	7	2	6	1	20						
	Nej											0						

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]